

Mahjas Weefis



Nr. 38.

Rigā, 22. septembrī 1910. g.

55. gada gabjums.

Kas ir mahkfla?

Kritiķa apstāsts.

Sem šahda wirskafsta kreewu walodā isnahtufe grah-mata, kuras autors ir „Annas Kareninas“ un dauds zitu eewehrojāmu mahkflas darbu darinatājs, — Lews Tolstojs. Schini apzerejumā issajiti wina eefkati par mahkslu un tās buhtibu. Naw schaubu, ka wina eefkati dara un daris eespaidu. Tolstoja eefkati ari neispaliks bes eespaida uš muhsu mahkslineekem, ihpafchi tagad, kad muhsu dšimtenes mahkslai krises laimets, kad wezee ideali teef noleegti un jauni dšimst un safht attihstitees.

I.

Tolstojs sawu apzerejumu eesafht ar aifrahbijumu, kahdu weetu few ir eekarojufe mahksla tagadejā dšihwē. Konzerti, ištahdes, romani, dsejas, dramas, komedijas pastahwigi mainas, stipri interesē publitu, teef pahrspreesti laifrakstos un schurnalos. Simteem tuhktoscheem strahdneeku: nam-dari, krahfotaji, drehbneeki, burtlitschi u. z. pawada sawu dšihwi „gruhtā darbā, lai apmeerinatu mahkslas prašbas, tā ka dees' waj mas ir wehl kahda zilweka darbiba — bes militaras, — kura aprij tildauds spehta, kā schi.“

Waj wajadsetu preezatees par scho mahkslas ahrfahrtigo attihstibu muhsu laifos? Kā redsams, autors par winu ne tikai preezajas, bet wairaf nostumst par to, ka lihds ar kara darbibu radufēs jauna darbibas nosare, kura aprij ne masaf zilweku publihus kā kara. Mahkslas panahktumi, kura wehrsta uš to, lai zilwekem fagahdatu gara bandu — ir mantojufe arween peekrišanu. Bet autors winai itkā nejuht lihdsi, domadams, ka tee fimti tuhktoschi zilweku, kure nododas mahkslai, pateefibā tikai wolti nopublas. Teescham, zilwekam japaleef waj trulam, ja winam wifu dšihwi jamahzas, lai til jo weiklafi waretu rihtotees ar lahjam, waj atkal jo weiklafi strahdat ar pirksteem pa stihgam, lai glesnotu wifu, ko reds, lai pahrgrositu frases

pehz wifadām melodijam, lai atrastu katram wahrdam ritmu. Lai galigi pahrliezinatu laftaju par scho publihu gruhtibam, kure woltiti mahkslas darbibas tehniskas pufes pahrwareschanai, tad autors ar winam ihpatneju meistaribu fihmē flizi par kahdas operetes repetiziju. Schi flize, teescham rada nospeestu stahwolli zaur lomu ispiditaju nahwejošchām publem un reschifora rupjibam, kuresch winus nosauz par „ehsekeem, mulkeem, ibioteem, zuhtam“ un pee-speesch winus pa diwdesmitām reisem atkahrtot weenu un to pašu frafi.

Schini flize bes schaubam dauds pateefibas, bet winā tomehr neetilpst wispahriba. Reschifori mehds buht dashesadi, bet nemt par mehraulku, ka reschifors taisni rupjisch zilweks, tas buhtu pahrspihlejums. Schis operetes klau-ftaji weeni nebauda, bet lihdsigā kahrtā ari pašchi operetes ispiditaji. Un kā balwa wineem ir panahktee rezultati, t. i. komponista domu pilniga isfmelshana, nemas nerunajot jau par publikas applauseem. Koru dseedashana toti isplatas pa wifu Giropu; isplatas wina ari pee mums. Bet scheit peespeeschanās naw nelahda. Pawisam otradi, dseedataji kori algas nelahdas nesanem, bet winu flaits ar katru gadu peeaug. Kas buhs peedalihees kahdreif dseedashanas meh-ginajumā, tas sin, zil beeschi dirigentam nahlas atkahrtot weenu waj otu toni, lai fashneegtu pareisu mahkslas is-pildishanu. Bet neweens par to nekurnēs, jo katris wairaf waj masaf dšiki eejuhfminats par to, lai fashneegtu pahra-kumu par zitu. Schinis kopejās spehjas, schini draudsigā zentibā pehz eespehjas pareisi istultot mahkslineeka domu eetehrpumu — ir dauds poesijas, kura fimitahrt apbalwo par publem un zenschanos.

Zahlaf gruhti fapraft, kamdeht namdari, krahfotaji, tapsetaji, friseeri un wispahri amatneeki, kure darbam no-dewufchees mahkslas labā, atrodas dauds fliftalos ap-

stahkos, jeb noschelojamaki nekā strahdneeki, ja wini strahdā tītai naudas deht bes kahdas mahkflas interesēs. Zaur to, jajautā, mahldera stahwoklis, kuresch strahdā pee privatas personas, ir kaunaks waj labaks par ta stahwokli, kuresch strahdā pee teatra? To paschu war fazit ari par ziteem amatneekem. Katrā gadījumā, luhtojotees no sabeedribas redjes punkta, pehdeja darbs ir dauds raschigaks un pelna wairak zeenibas, tapeh3 ka wini strahdā ne preeksch atsewischām personam, bet preeksch sabeedribas. Tapeh3 newar schkendetees par to armiju weenkahr3cho strahdneeku, kuri indirekti kalpo mahkflai, wehl jo wairak tapeh3, ka naw peerahdams, ka winu darbs atmaksatos sliktaki, nekā kad wini strahdā pee privatām personam.

Kas nu sīhmejās us mahkfleneekem pascheem, tad neweens neleegs, ka winu materialais un sabeedriskais stahwoklis lihds ar kulturās progresu eewehrojami ušlabojees. Kas bija akteers, peem., diwi, trihs sīmti gadu atpatak, un kas winsch ir tagad? To paschu war fazit par solisteem un daschadu instrumentu wirtuoseem. Leeta nogahjuse jau pat tiktah3, ka, gandrihs, war runat par netaisnibu, ja nem wehrā to zeenibu, kahdu wineem parahda un to materialo atlihd3ibu, kahdu wini fanem famehrā ar tām personam, kuras strahdā zitos arodos. Tā tad ari par wineem naw jaschelojas.

Atleekas paschi ihstee mahkflineeki. Bet ir winu stahwoklis famehrā tagad dauds labaks, nekā agrakos gados. Wi3s jautajums tā tad nowed pee ta, zil mahkfla sneeds zilwekam un waj ir wehrts, ka paschi mahkfleneeki atdotos winai un strahdatu ar kaislibu, kura beeschi ir par zehloni winu weselibas fabojaschanai. Ja zilweks seedo sawu dsihwibu preeksch tuwakā, ja winsch netaupa spehkus, kuri daschreis teek dauds pra3sti, preeksch tam, lai waretu nahkt winam palihgā, tad, waj tad mahkfla ir to wehrta, lai ari winai upuretu tih pat dauds upuru? Waj mums, peem., jajuht Gogokam lihds, kuresch mokās radija sawus mahkflas raschojumus, pahrsrahdaja winus lihds besgalibai, isnihzinaja usra3stito, gudroja waj pee katras frases, pee katra wahrda, jeb atkal winu noschelos, atsihteēs, ka winsch wareja strahdat augligatā semē? To paschu jautajumu meh3 waram ari usstahdit atteezibā us rakstneeku, kuresch tikdauds publes ir peelizis pee sawu eewehrojamatō darbu apstrahdaschanas un kuresch mums dahwajis tahdas pehrles, tā „Anna Karenina“, „Kreizera Sonate“ u. 3.

II.

Waj mahkfla talab ir wehrta, lai winai seedotu tih dauds spehta un laika?

Lai atbildetum us scho jautajumu, tad mums wispirms jateek skaidribā, kas tad ihsti mahkfla ir?

Lews Tolstojs apsihmē mahkflu par tahdu darbibu, kura „rada flaištumu“. Tā tad, lai tiktum skaidribā par to, kas ir mahkfla, tad mums wispirms jausstahda, ka ir flaištums, un tītai tad warefem dabut fajehgu, kas ir mahkfla. Tolstojs peewed wisus flaištuma apsihmejumus, kahdus ween tih mums dewuschi flaweni filosofu un estetiku. Gala isnahkums tahds, ka wini weens otram runā preti.

Flaištuma jehdseens ir relatīws, tihri subjektīws. Tas, kas man patih3, ir flaišts; tā tad zilweku — tih daschadu usskatu par flaištumu. No schita redsam, ka jehdseens par mahkflu ir koti nepastahwigs un tahds patis liktens ari ir darbībai, kura wehrsta us to, lai raditu flaištumu. Ihstenibā, ja išejam ih flaištuma jehdseena, tad meh3 nekad netihfem flaidribā par to, kas ir mahkfla. Flaišts ir tas, kas man sagahdā baudu.

Warbuht, tomehr, ka autors sawās sītuazijās grehto pret ihstenibu? Taisniba, tatschu tas, kas man sagahdā baudu mahkflā, newar tihk atsihts par flaištu. Tā ja atsihtas, — kaut gan tas azim redsot ir paradok3s, — daud3reis pat nejehd3igs, tā tad kas tihfni pretigs muhsu estetiskai gar3chai, leekas mums flaišts, jeb pareisaki satot, kas leekas augstakā pakahpē dai3sch. Pakawesimees peem. pee „Miruschām dwehselem“. Waj tad sche Sobakewitschi, Petruschlas, Degunrad3chi u. t. t., un wi3s, to wini dara, sīhmejās ari us muhsu jehdseenu par flaištumu? Turpretim lasot „Miruschās dwehseles“ mums ir augstis mahkflas baudijums un schi „poema“ rada bes schaubam augsta flaištuma fajuh3tu, wehl wairak, usnemot schis fajuh3tas, eespaidus, meh3 tani paschā laikā zeescham, — zeescham jo wairak, jo sliktaki meh3 mihlam un zeenam fabeedrisko tihfnihu. Analisejot tās juhtas, kuras meh3 isjuhtam eepasihdamees ar Gogoka darbeem, meh3 pat nesinam, kahdas juhtas muhsos nem pahrswaru: waj mahkflas pilnibas bauda, waj moralisks flaištums, kuru autors tehlo swehtās dufmās par fabeedrisko netaisnigumu, par neredsamām asaram, kuras flehpjas redsamos smeeklos, jeb waj zeeschana3s, kuras teek raditas zaur dsihwē atrodamām netaisnibam un pahrestibam. . . Schis diwas pretejās juhtas tih zeeschi sawā starpā saistitas, ka winas grehti norobeschot un wisa fazerejuma daitais flaištums muhsu sirdis pilda ar ruhgtu schulti, ar pazilajoschu garu, ar grihu dotees ischkiroschā zihnā pret to, kas muhs tih d3iki faruhgtina un nospeesch. Nē, grehti weenotees par to, ka flaištums ir lihdsigs baudai! Flaištums nereti leek just asas dedsinoschās schapes, warbuht ne masak asas, tā sīfiskas zeeschanas. Nostahdit weenā pakahpē flaištumu ar baudu — newar. Mahkflineeks daschreis rada sawus darbus leelās mokās, un ar tahdām paschām mokām winus usnem ir lasitajs, ir klauftajs un flaititajs. Flaištums, bes schaubam, ir jehdseens dauds plaschaks un zildinoschaks nekā bauda, ihpaschi, ja winā wehl eelee3, un tas ir nepeeszechami, jehdseenu par idealo flaištumu, kuresch ir flaištuma augstakā pakahpe wispahri.

Apzerejumā — kas ir mahkfla? — autors usskaita wisus flaištuma apsihmejumus un nah3 pee flehdseena, ka wini nepastahwigi, ka flaištumu apsihmet newar, ka winsch pilnigi objektīwi neefosch3s. Bet ar tahdu paschu tee3bu meh3 waretum noleegt ari wal3ts un wal3ts dsihwes objektīwo esamību, tapeh3 ka wehl neweens jurists naw pilnigi desinejis — ussihmejis jehdseenu par wal3ti. Bet ja meh3 newaram pilnigi apsihmet, kas ir wal3ts waj flaištums, tad tas wehl nenofihmē, ka winu nemanj

nav. Walsts n o d e w u smagums, šafneedsamee rezultati, kuruš tautas apweenodamas war šafneegt, ir labakee peerahdijumi par realas walsts ešamibu. Lihdsigi ari eewehrojami mahkflas raschojumi der par neapgahšchamu peerahdijumu mahkflas realai ešamibai, un ja Lews Tolstojs grib muhs pahrllezinat, ka škaistums lihdsinas b a u d a i, tad waram pret „Annas Kareninas“, „Kreizera Sonates“ autoru apelet, — pret to raschojumu autoru, pee kureem daudšreis ešam leħjuschi karstas ašaras un kuruš toteesu ne masaf zeenam, ka daika škaistuma parahdışchanos.

Moštaidrojuschi jehdseenu par škaistumu, mehš tomehr newaram aprobešchotees ar ahrejo škaistumu ween, par kuru, taišnibu šakot, war peelaišt, ka wińsch zeeschi šaistits ar b a u d u, kaut gan tur ir tikai noteikts šakars. Tā peemehram, ja nemam šlaweno šenlaidu mahkflas darbu Lafoon'u (tehwu ar diweem dehleem, ap kureem apwińschas milšgas tšchuhkšas), — tad nekahdā šinā newar šazit, ka grupas šlats muhsos raditu weenigi b a u d u: peħz šajuhtam wina rada pat zeeschanas, un pat gruhiti nošazit, kahdas juhtas nem pahřwaru, — apmeerinajums waj, ka wiš mahkfligi ištildits, waj zeeschanas, kuras rada breešmigais moku šlats. Un toteesu ne masaf, šchi grupa, beš šchaubam, ka pats Lews Tolstojs šaka, „rada škaistumu“. Ja nu no ahrejā škaistuma greešchamees pee eeschejā — i d e a l ā škaistuma, tad jautajums top wehš šarešchitaks, un newar nošazit, ka škaistuma šajuhta šakriht

ar haudu. Drihsati war weenotees ar Hegeli, kurešch šajja, ka daišch ir weenigi d w e h š e l e s š k a i s t u m s.

Gewehrojot wišu šcho, nekahdejadi newaram ištlehgt jehdseenu par škaistumu išt mahkflas. Mahkflai j a b u h t d i b i n a t a i u š š k a i s t u m u i š d i h w e s t e e š c h a m i b a s. Ka beš škaistuma jehdseena newaram tikt šlaidribā par to, kas ir mahkfla, — gaischi redšams no tam, ko Tolstojs šaka. Wińsch šaka, ka „mahkfla ir žilweka darbiba, kura pašahw eesch tam, ka weens žilweks, žaur pašštamam ahrejam šihmem, leef apšinigi jušt žitam tās juhtas, kuras wińsch ištutis, un žiti žilweki šchis juhtas ušnemdami, tās pahrdšihwo.“ Tā raksta Tolstojs. No šchita waram buht pahrllezinati, ka mahkfla naw nekahda Deewa nošlepumaina ideja, škaistums. Tahdejadi autors išt mahkflas raschojumeem ištlehds i d e j u, un škaistuma darbiba, peħz wina domam, nonahš weenigi pee j u h t u p a h r d š i h w o š c h a n a s. Bet ja nu nemtum kahdu wehrtigu mahkflas raschojumu, peem, Getes „Faustu“, waj Šchekšpira „Šamletu“, tad, šaprotams, neweens ne ušteeps to, ka winos naw i d e j a s, bet weenigi j u h t a s. Warbuht, ka buhtu daudš pareišati šazit, ka wišpahri beš i d e j a m n a w m a h k f l a s. Tolstojs šcho gan šawos darbos beeschi ween paštriho, bet nereti nokliht no mahkflas formam, un ar noluhku laišchas šinatniškos un prahtneežiškos špreedeļejumos, žaur šcho paštrihošodams, ka wińsch zeeni wairak idejas, nekā mahkfligi raditas juhtas.

Latweeschu Laukfaimneeku Ekonomiskā Sabeedriba.

II.

II. Dibinataju pilnās šapulzes galweneenolehmumi.

Peħz Latweeschu Laukfaimneeku Ekonomiskās Sabeedribas štatutu apštīprinašchanas 30. nowembri 1906. g. Š. Bišeneeks šaaižinaja neween štatutu parakštītajus, bet ari wišas lihds tam laikam pee Ekonomiskās Sabeedribas peedaliuščhās pahri par 50 personas uš dibinataju pilno šapulži (§ 29) Šelgawā 29. dežembri 1906. g. Šelgawas Laukfaimneezibas beedribas Arahj = Wišdewu Sabeedribas telpās. Dibinataju pilnā šapulžē bij šanahkuschī wairak tā pufe no wišeem toreišejeem dalibneekem ar wairak tā $\frac{3}{4}$ dašam no dibinatajeem eemakšatām dalibas naudam un tā tad pilnā šapulže bij pilnteešiga špreest un galigi nolemt par it wišam Ekonomiskās Sabeedribas leetam. ari par štatutu pahrgrošičhanu waj papildinašchānu, par paju augštā škaita noteiškānu, kuru weens beedris driht eegubt, par nekustama ihpašchuma pirkšchānu u. t. t.

Pirmās pilnās šapulzes deenas šahrtiba bij šchahda:

- 1) Š. Bišeneeka šinojums par apštīprinašchanas gaitu.
- 2) Pilnās šapulzes wadona un
- 3) Rakštweđeja želšchana.
- 4) Štatutu nolaiškāna.

5) Darbības plana uštahdišchana.

6) Štatutu papildinašchana.

7) Pilnās šapulzes nolehmumi par dašcheem štatutu nošajijumeem.

8) Amata wiħru želšchana uš trim gadeem un

9) Dašchadi apšpreedumi.

Peħz Bišeneeka šinojuma par apštīprinašchanas gaitu (kura pahřštata šaktumā ihšumā drukata), šapulžejušchees eewehleja par šchis deenas pilnās šapulzes wadoni agronomu Š. Bišeneeku un par rakštweđi agronomu A. Frišchmani. Šaunapštīprinatos štatutus nolaiša, bet winu tuwaku apšpreeschānu nolemj išt darit pee deenas šahrtības 6. punkta — štatutu papildinašchanas. — Nolemj wišas lihds šchim pee Sabeedribas peedaliuščhās personas uštstatit par Ekonomiskās Sabeedribas dibinatajeem, kureem naw jamakšā eestahšchānās makša, jo tee naw Ekonomiskā Sabeedribā eestahjušchees, bet ir pašchi šcho Sabeedribu šastahdijuschi — dibinajuschi.

Ekonomiskās Sabeedribas darbības planu 1907. gadam uštahdot šapulžejušchees weenojās, ka wišpirms jastahjas 1) pee nolittawu atwehřchānās wišu laukfaimneekem wajadšigo preešchmetu pirkšchānai un pahrdošchānai, tā ari 2) jaišdod šaws laukfaimneezibas laikraksts, tad jaerihšo

3) daschadas mahzibas eestahdes un skolas, lai Sabeedribas beedreem buhtu ekonomiskai eespehjas faweem behrneem sneegt isglichtibu, tad janodibina 4) laufaimneeku bibliotekas un 5) jaerihfo biroji daschadu us laufaimneezibu atteezofchos sinu sawahfchanai. Protams, ka jaunzetamai waldei usdodams pehz Sabeedribas eespehjas un naudas apstahfkeem ruhpetees un gahdat, ka drihsu matittu safneegti ari wifz ziti arodneeziflas isglichtibas weizinaschanas mehrki.

Si plashajeeem atteezigeem pahrspreedumeem jamin ad. 1) nolehnums, ka pee noliktawu atklahfchanas buhtu parozigaki un westu drihsaf pee mehrka, ja Ekonomiskā Sabeedriba eeguhtu jau pastahwofchas pahrdotawas. Pilna fapulze schaf sinā dod eezekamai Waldei pilnigu instrukziju, kuras galwenee nosazijumi schahdi: a) pee pastahwofchu weikalu pirfchanas lihdsfchinejam ihpafchneekam neteet doti it nekahdi atlihdsinajumi par isdewumeem, kahdi tam buhtu zehlfufchees weikalu dibinot un eewedot, b) weikalā atrodofchas prezes war Ekonomiskās Sabeedribas walde paturet, ja tās labas un nebojatas, weenigi par eepirfchanas zenu, c) ja par weikala prezem agrakais ihpafchneeks nem pretim kahdu maksas datu Ekonomiskās Sabeedribas pajās, tad par schim pajam tam naw jamakfā eestahfchanas maksā, kaut tas ari nebuhtu Sabeedribas dibinatajs, d) par pirktā weikala agrakā ihpafchneeka peenahfumeem, parahdeem un isstahwofcheem prafijumeem Ekonomiskā Sabeedriba neusnemas itin nekahdu atbildibu waj sinafchanu.

Pehz schahdas instrukzijas weenbalfigas peenemfchanas J. Biffeneeks peefihmē, ka winsch ar meeru sem mineteem nosazijumeem atdot Latweefchu Laufaimneeku Ekonomiskai Sabeedribai fawus maschinu weikalus, kuri pee laufaimneekem wifai eezeeniti (pehbejā gadā pahrdewis par pusmiljona rublu maschinas) un kuri pastahw Jelgawā no 1895. gada, Rīgā no 1900. gada, Bauskā un Teltabmeestā no 1902. gada un Schagarē tikai tagad paschu laiku tā nodibinats weikalš. Sapulzejufchees dibinataji weenprahrtigi nolemj sem schahdeem noteikumeem eeguht J. Biffeneeka peezus maschinu weikalus par Ekonomiskās Sabeedribas ihpafchunu ar 1907. gadu fahlot. Bes tam pilna fapulze usdod eezekamai Waldei ruhpetees, ka pehz wajadfibas tittu ari zitās pilsehtās waj meestos waj pee dselszeka stazijam eeguhti Ekonomiskās Sabeedribas mehikeem noderigi weikali waj ari tahdi no jauna tittu nodibinati.

ad. 2) Par laikraksta isdoschānu.

Pehz garakām pahrspreeschanam fapulzejufchees atfihst, ka Ekonomiskai Sabeedribai arodneeziflas isglichtibas weizinaschanas deht nepeezeschami wajadfigs plashs laikraksts tā paschas Sabeedribas isdewums un tadeht nolemj weenbalfigi schahdu laikrakstu isdot us Ekonomiskās Sabeedribas rehkina, pehz eespehjas tuhlin ar 1907. gada 1. janwari. — J. Biffeneeks sino, ka tas ar meeru Ekonomiskai Sabeedribai atdot fawu jau 12 gadus no wina isdotu laufaimneezibas, bishkopibas, dahrsneezibas, tirdsneezibas, ruhneezibas u. t. t. nedekas rakstu „Semtopi“, bes ka Sabeedribai par konzeffju buhtu kas jamakfā, ja ween Sabeedriba usnemas „Semtopi“ tahlat wadit tai nopeetnā,

nefawtigā garā, tā tas schos 12 gadus notizis. „Semtopis“ teekt 1906. g. isplatits 3300 eksemplaros un nefis 840 leela formata lappuses rakstu un wairak tā 200 puslapas fludinajumu us wahkeem, it nedekas isnahkofchās, seetās burtnizās. Wifus isdewumus, kuri lihds 1. janw. 1907. g. „Semtopja“ deht tam tā weenigam isdewejam buhtu zehlfufchees un kaut tee ari nahstu weenigi nahkofcham 1907. g. par labu, Biffeneeks usnemas us fewi. Pilna fapulze nolemj weenbalfigi peenemt J. Biffeneeka laipno peebahwajumu, wadit „Semtopi“ lihdsfchinejā garā ari tahlat un luhgt Biffeneeku ari us preekfchu parakfitees tā „Semtopja“ isdewejam, lai isdoschāna netittu pahtraukta zaur nokawefchanos pee laikraksta pahrrakfifchanas us Ekonomiskās Sabeedribas wahrdu. Pilna fapulze luhds agronomu J. Bergi palikt ari tahlat par „Semtopja“ galweno redaktoru un Bergs ari apsolas. Wifz rehkini par „Semtopja“ isdoschānu, tiffab isdewumi tā eenahfumi ir protams no 1. janwari 1907. g. pilnigi Ekonomiskās Sabeedribas leeta. — Pilna fapulze apstiprina „Semtopja“ budschetu 1907. gadam, kurfch balanse eenehmumos un isdewumos topeji us 16,000 rubl. un nolemj peepaturet lihdsfchinejo laffchanas maksu, pa pastu peefuhtot gadā 2 rbl. 80 kap. un pusgadā 1 rbl. 50 kap. preekfch nebeedreem, bet Latweefchu Laufaimneeku Ekonomiskās Sabeedribas beedreem peefuhtis „Semtopi“ pa pastu turpmat us wifū gadu par weenu rubli. Zaur scho tik leelisko zenas pamasinaschānu Ekonomiskā Sabeedriba dod faweem beedreem eespehju wifai ekonomiskā zekā (ar mas lihdsfkeem faneegt leelus panahfumus) weizinat un papildinat fawas arodneeziflas sinafchanas un ismainit beedru starpā praktifkos peedfihwojumus. — Wifus pehz statutu § 7. wajadfigos fludinajumus nolehma isfinot „Semtopi“, tā Sabeedribas organā.

ad. 3) Mahzibas eestahdes un skolas.

Pilna fapulze atrod par wajadfigu, ka jagahdā wifseem spehkeem, ka laufaimneeku behrni dabutu isglichtibu, kura wairak tā lihdsfchinejo widus skolu (realfcolu un gimnafiju) isglichtiba buhtu peemehrota lauku dsihwei un neatfweefchinatu behrnus tahdā mehrā tā lihds schim no tehwu darba un dsihwes uffkateem. Laufaimneezibas wideja skola Latwijā buhtu schini sinā ideals, bet eewehrojot, ka wifai dauds lihdsfeku wajadfigs schahdas skolas eerihkofchanai un uftureschanai, kuru lihdsfeku Ekonomiskai Sabeedribai schimbrihscham wehl naw, tad pilna fapulze weenbalfigi nolemj: lai Walde spertu wifus wajadfigos sofus, ka waretu drihsafā laikā atwehrt pehz tirdsneezibas skolu programās wideju skolu Jelgawā, kurā dabas finibas un zitās laufaimneekem noderigas mahzibas sneegtu leelakā mehrā, tā lihdsfchinejās skolās. Ja eespehja buhtu, tad wajadsetu schahdu skolu tiffab preekfch sehneem tā meitenem, katreem atfewifchki, bet Sabeedribas wehl masos lihdsfklus taupot, waretu fahlot mahzibu sneegt topeji sehneem un meitenem. Mahzibas walodai jabuht latwifskai ar fewifchki stipru kreewu walodas mahzifchanu. Ja eespehja buhtu, waretu ari wehl Jelgawā eerihkot pirmmahzibas skolu ar latweefchu mahzibas walodu. Pilna fapulze pilnwaro eezekamo Walde is-



Latvešņu rakstnieki.
 31 nesenās pagātnes.

strahdat programu, noteikt skolās naudas leelum un skolās budžetu, kā arī peenemt un atļaut skolotājus, iespējams arī skolotājus, kas ir skolotāji, un atvēl skolām vajadzīgo kredītu, kas ir skolotājiem vajadzīgam nolikuma kapitālam. Ja gabitošs eespehja, waretu arī atvērt tirdzniecības skolu ar kreeru mahtības walodu, jo tad skolai dabunamas tā sauktās krona skolu teesības, kurām „teesības” gan preeksch meitenem nav it nekādās nosīhmes.

ad. 4) Biblioteku un lasītavu eerihfotofāna.

Pilna šapulze nolemj usdot eewehlamai Waldei ruhpetees, ka tittu eerihfotās waj pee katras Ekonomistās Sabeedribas nodatas briehbiblioteka beedreem un arī wīsu latwīstu laitraktu lastāwa, ja buhtu telpas preeksch tam. Bibliotekam wajadsetu šaturet it wīsas latwīstās grahmatas, kuras atteežas uš laufšaimneezību un wīspahreji uš lauku buhšchanam wahrda wīspahšchakā nosīhme.

ad. 5) Sīnu biroja eerihfotofāna.

Šapulzejušchees atšīst, ka wīsekmīgaki eespehjamš strahdat pee laufšaimneeku ekonomistā stahwolka pazēšchanas, ja eepreeksch šawahkti wīšadi materiali par laufšaimneeku daschadeem apstahsteem. Tadeht Latweešchu Laufšaimneeku Ekonomistai Sabeedribai, stahjotees pee arodneezīstās isgīhtības praktistās weizinaschanas, jameklē arī šawahkt daschadas šinas par šawu beedru wīšadeem šaimneezīstāem apstahsteem un beedru wajadšibam, par peemehru par lopkopības tagadejo stahwolli un eespehju to ušlabot zaur pšawu ušlabošchanu, weetežas gowšlopu fugas nodibinašchanu u. t. t. Šchim noluhkam atklahjams „šinu birojs” pehz Waldes eestahrtojuma.

Atteezotees uš ziteem statutos mineteem plaschajeem darbeem un teesības pee darbības plana apšpreešchanas, pilna šapulze usdod eewehlamai Waldei ruhpetees un gahdat arī par wīsu zitu mehru drihsu šasneegšchanu un nepalāist garam neišleetotu neweenu atgahijumu (tonjunkturū) paplaschinat un šekmet Ekonomistās Sabeedribas darbību. — Šchini noluhkā jaatklahj pehz eespehjas wīšās weetās, kur rastos peeteekofchi daudš beedru, jaunās nodatas, neween kursēmē un Widsemē, bet arī apšahrtejās gubernās — pehz Waldes eestata.

Statutu papildināšana pehz § 32. nolemjama pilnā šapulzē, kurā klahst wīšmas pufe no Sabeedribas paju ihpashneekem. Tā ka šchini pilnā šapulzē šanahfuscheem beedreem peeder wairak nešā trihsžeturtdakas no wīšām lihds šchim eemahšatām pajam, tad ta špreeduma špehjiņa statutus papildinat. Pehz garateem apšpreedumeem un daschadeem beedru preekschlikumeem, nolemj weenbalšigi eesneegt ministrijā luhgumu deht daschu statutu noteikumū paplaschināšanas. Šwarigakee papildinājumi šchahdi: Ekonomistā Sabeedribā war eestahtees neween peršonas, bet arī laufšaimneezības, pahrtības un zitas laufšaimneeku pekšas beedribas un neween is kursēmēs un Widsemēs, bet is wīšas kreewijas. Tapat Ekonomistai Sabeedribai atwehlets dibinat wīšadas krediteestahdes, isdalit wīšadas gotalgas, ušturet daschadas laufšaimneezības, amatneezības, tirdzniecības-komeršskolas un tamlihdsigās, kā arī § 1.

mineto arodneezīstās isgīhtības weizinaschanas mehkreem par labu šarihftot šasarus, islošejumū, weešigūš wakarūš un peenemt arī weenreijejus waj ikgadejus dahwinajumūš un labpahrtigūš nowehlejumūš wīspahrderegeem mehkreem par labu.

Pilnās šapulzes nolehmmū par statutu daschadeem noteikumeem. Sabeedribas statutu daudšos nošajjumos teitš „pehz pilnās šapulzes nolehmmū” un tadeht pirmā pilna šapulze weenbalšigi nolemj šekofšchūš statutu pašlaidrojumūš, kuri paleel špehkā tik ilgi, kamehr tos zaur šewišchku deenas šahrtības punktu šahda no nahšofšchām pilnām šapulzem atžestu waj pahrgrošitu.

ad. § 10. peesīhme 1. pilna šapulze šchoreiš wehl ne-noteiz terminū, tad dalības nauda pilnā apmehrā eemahšajama, bet atwehl to beedreem isdarit pehz eespehjas un patiššchanas. Nošata weenigi, ka pirmāi daku eemahšai uš paju wajaga buht wīšmas 10 rbf. leelai ar 10%, tas ir wīšmas 1 rubli eestahšchanās mahsu.

ad. § 10. peesīhme 2. atwehl katram dibinatajam waj jauneestahjuschamees beedrim eemahšat pajas neaprobēšotā daudšumā, jo Ekonomistai Sabeedribai naudas lihdsjeki wīšai wajadšigi wīšas plascho mehru šasneegšchanai.

ad. § 11. Beedreem eestahjotees isšneegš statutus un reškinu grahmatu par wēti, bet žitadi tee mahšās 50 šap.

ad. § 23. Reserwas kapitalu atļauj aišnehmmūma weidā pret 6% isšleetot darbības kapitala papildināšanai, bet ja eepehrt nekustamu ihpashumū, tad reserwes kapitāls eeguldams tāni.

ad. § 26. No 1907. g. pekšas (§ 60) atwehl diwūš procentūš šewišchka špezialkapitāla dibināšanai preeksch arodneezīstās isgīhtības weizinaschanas.

ad. § 27. Pilna šapulze atrod par derīgu eerihftot šewišchku Padoimi pee katras no Ekonomistās Sabeedribas atweramām Nodakām, kurām šinams beedru šlāits un peenem par šcho eestahdi (Padoimi) weenbalšigi šchahdūš noteikumūš:

1) Pee Ekonomistās Sabeedribas ikkatras Nodatas dibinama wehlat noteiktā šahrtā šewišchka Nodatas Padoime, pee kam šcho padomneeku peenahkūmi ir šchahdi:

- a) isšinat to beedru wajadšības un wehleschanās, kuri Nodatas apgabalā dšihwo;
- b) pabalstīt Nodatas weikala waditaju ar daschadeem aišrahdišumeem, šewišchki par to laufšaimneeku kredita špehju, kuri prezes nem uš paradu;
- c) zaurluhftot waldes ušdewumā Nodatas grahmatu wešchanu un pahreddset weikala rihzību;
- d) masakais ik trihs mehneschūš noturet Nodatas Padoimes šehdi un
- e) šinot Sabeedribas Waldei par šaweem eewehrojumeem un atradumeem, peesuhftot wīšmas norahšitū no Padoimes protokoleem.

2) Nodaku Padoimes ložekšis iswehl beedri, kas dšihwo weenas Nodatas apwidū atšewišchka Nodatas šapulzē is šawa widūš uš trim gadeem. Nodatas šapulzes šafauz un wada rihftotajš-direktors waj ta ušdewumā weens žitš Waldes ložekšis. Iswehletos Nodatas padomneekūš Eto-

nomiskās Sabeedribas pilna sapulze pehz § 27. apstiprina par Ekonomiskās Sabeedribas Padomes lozefkeem.

3) Rodatu sapulzēs balso pee Rodatas peerakstitee beedri famehrygi ar sawu Sabeedribā eemakfato dalības naudu un proti schahdi:

beedris, kas eemakfajis no 10—	99 rbl. dalības naudas, nobod 1 balsti
" " " " 100— 250 "	" " " " 2 "
" " " " 251— 500 "	" " " " 4 "
" " " " 501— 750 "	" " " " 6 "
" " " " 751—1000 "	" " " " 8 "

u. t. t. ik us 500 rbl. dalības naudas, kas pahri par 1000 rubkeem, pa 4 balstim klast pee jau staitamam 8 balstim.

4) It us 50 balstim, kas peeder weenas Rodatas beedreem, zekams weens Rodatas Padomneeks, pee kam beedreem teefiba pehz paschu wehleschanas waj nu sadotees ik pa 50 balstim un eezelt ik pa weenam Padomneekam, waj balsot kopeji un eezelt peenahzigu skaitu Padomneeku kopeji. Tahdā pat kahrtā katram Padomneekam eezekams weetneeks, kufsch stahjas Padomneeka weetā, ja tas aiskawets.

5) Ja Rodatā wairati Padomneeki, tad tee war darbus isdalit, sawā starpā eezekot preefschneeku, wina weetneeku, rakstweidi, weikala pahrluhfu u. t. t.

6) Padomneeka amats ir goda amats, bes algas, tomehr taisni isdewumi par pastu, telegramam u. t. t. teef teem atlihdsinatī no Rodatas.

7) Ekonomiskās Sabeedribas Rihkotajs=direktors safauz pehz sawa eestata waj nu wisu Rodatu Padomneekus us kopeju sehdi „Sabeedribas Padomi“, waj ari atsewiscku Rodatu Padomneekus us Rodatu Padomes ahrkahrtejam sehdem, kahdas sehdes tad wada Rihkotajs=direktors waj wina usdewumā kahds zits Waldes lozefkis.

8) Us schahdām ahrkahrtejam Rodatu Padomes sehdem un us wisām „Sabeedribas Padomes“ sehdem Padomneekem teef atlihdsinatī zeka isdewumi no wina dshihwes weetas lihds weetai, kur sehdi notur.

Schahdas Padomneeku wehleschanas pilna sapulze nolemj isdarit ne atrak kā 1908. g. rudeni, kad Sabeedribai buhs wairak beedru.

ad. § 29. Pilna sapulze nolemj, ka nahfoschā pilna sapulze safauzama juniā 1908. g. pehz Waldes eestata waj nu Jelgawā waj Rigā.

ad. § 40. Budsetu 1907. g. weikalu isdewumeem atstahj Waldes isspreeschanai, jo naw nekahdā finā no sakami waj paredsami isdewumi par jauneerihkojameem weikaleem, Rodakam un agenturam. Waldes lozefkeem, rewidenteem un padomneekem, eestaitot braufschanas naudas, atwehl kreditu algam par 1907. g. no 3500 rbl.

ad. § 40. Pilna sapulze nolemj weenbalstigi eeguht Ekonomiskai Sabeedribai nekustamu ihpafschumu winaš plaschajeem mehrkeem, ja Walde atrastu noderigu weetu.

Pilna sapulze wehl nolemj us beedru eepirkām masachinam par 1907. g. isbalit wisaugstakais 20% un us beedru pirkām kufmaschinam un lokomobilem wisaugstakais 10%, bet wisu atlitufcho sumu pehz § 26. preefschirt fewiscka kapitala dibinaschanai preefsch arodneeziskas isglihtibas weizinaschanas — Us mahfsligeem mehfleem, ja Ekonomiskā Sabeedriba usnemtos tahdus saweem beedreem apgahdat, nolemj par 1907. g. nepeefsckirt nekahdu diwidendu, jo mahfsligo mehflu leetoschana laufschaimneezibā ir it fewiscki weizinama un tadeht tee pahrdodami par eespehjami semām zenam bes kahdas leekas peknas.

Amata wihru wehleschanu pilna sapulze isdara zaur aisklastu balsoschanu un eewehl weenbalstigi us nahfoscheem 3 gadeem par Waldes lozefkeem agronomu J. Biffeneeku, agronomu J. Bergi un politechnikas dozentu tirdsneezibas finibu kandidatu E. Birchanu. Par Waldes lozefku kandidateem iswehl agronomu A. Frischmani un R. Janfonu. Par rewidenteem 1907. g. iswehl agronomu J. Brasdu, laufschaimneeku D. Kahnbergi un tirdsneezibas finibu kandidatu E. Kanehli, par rewidentu weetneekem paleef inscheneers Sp. Paegle un inscheneers J. Rihters. Pehz statutu § 40. c pilna sapulze iswehl is Waldes lozefku staita Rihkotaju=direktoru, par kahdu eewehl aisklasti balsojot agronomu J. Biffeneeku.

Daschados nolehmmumos pilna sapulze atsihst us A. Frischmana preefschlikumu par wisai derigu peenemt lopkopibas un peenschaimneezibas instrukturu, kufsch beedreem sneegtu pamahzibas schinis arodos. Usdod Waldei pehz tahda instruktora apluhkotees.

Ar to beidsās pirmā pilna sapulze pehz apm. 6 stundu ilgās nopeetnas apspreeschanas.

Leischu tantiskā kustiba, wina kultura un ekonomiskais stahwoklis.

II.

Religiskā finā leischu laizigā inteligenze brihwprahtiga, pa datai ateistiska, pa datai deistiska, bet ne katoliska. Turpreti tauta katoliska, deewbijiga, kura zeena sawus garidsneekus. Tomehr weenaldbiba (indiferentisms) pret basnizu isplatas arween wairak un wairak semneeku un strahdneeku aprindās. Lihds ar to mainas ari istureschanas pret garidsneekem, atfauzas us wina materielo un sa-beedrisko stahwokli. Schee eemesli fazek zihnu presē starp

garidsneezibu un laizigo inteligenzi. Turklast wehl peeweenojas garidsneezibas wehleschanas wisu dshihwi faturet sawās rokās. Schi ir klerikalās, jeb kā wina pate fauzas, kristigi-demokratiskās partijas darbības programma. Winaš galwenais fastahws ir garidsneeki, semneeki un datā fabrikas strahdneeku. Scho diwu partiju zihna peenem pa laikeem strauju dabu un weidu.

Widū starp schām divām partijām stahw nazionalisti. Wineem naw isstrahdatas programās, bet galweno wehribu

wini pēgreesch leišču nacionalam un kulturas jautajumam, nacionalai paščapsīnai, bet sožialos un religiošos jautajumos neelaisčas. Ģewehrojot to, ka bānija war buht deriga ari preekšč tautibas paščapsīnas, wini pret to neziņas, ka to dara demokrati. Sewišča organa wineem naw, bet winu zenteeneem kalpo „Viltis“ (2000 ekf.). Ja pehdejā nebuhtu finama dafa klerikalisma, tad ščo isdewumu pilnigi waretu skaitit par winu organu.

Pilnigi konserwatiwu leišču masu, tā tad ari partiju waj grupu, naw.

Galejā kreisā, sožialdemokratu partija sahta nobibina- tees 1893. gadā. No 1901. gada winai bija saws pašahwigs organs: lihds 1904. gadam ahrsemēs „Darbiniku Balsas“ (2000 ekf.), pehž tam „Zarija“ (7000 ekf.), pehž wehl ar ziteem nosautumeem, kamehr 1907. g. to aisseedfa.

Amerikā ir tās paščas partijas, kā dšimtenē, un ar lihdsigeem preekšč organeem: „Lietuva“ un „Vienybe Lietuvninkie“ — demokratiški, „Katalikas“, „Draugas“ un ziti — klerikaliski „Tėvynė“ nazionalistiška, „Kova“ — sožialdemokratiška. Tur walda spēhžiga, brihwprahtiga kahrtiba, par kuras domu isteizeju ir šchurnals „Laisrojs Mintis“. Leišču šchurnali tur isnahk astoni ar 25,000 abonenteem. Zapeemin, ka amerikani eewehrojami pabalsta wišadus šabeedristus usnehmumus dšimtenē. Amerikā ir pate leelata leišču beedriba: „Leišču Saweeniba Amerikā“, kura dibinata no Dr. S. Šliupasa 1886. g., kurai tagad ir 243 nodafas, 9338 beedri un sawas mahjas, 62,000 rbf. wehrtibā. No winas (progrešwas) atschēhrās 1901. gadā kahda dafa un nobibinaja klerikalu beedribu „Lietuwie Rymo kataliku susiwie nijimas Ameriky“.

Pruschu leišči itin kā mihnajas us weetās. Tur parahbijās pirmās leišču šchurnals (ar gotu burteem). Lihds pehdejām laikam isnahza 5 šchurnali un wiš lojali waldbai, konserwatiwi waj klerikali (luterani). Tikai pagabjuschā gadā sahta isnahk progresiwais nazionalais „Byrute“, kā ari wahzu walodā „Allgemeine Litauische Rundschau“. Tagad tikai pruschu leišči sakluschi domat par patstahwigu wehlešchanu partiju preekšč landtaga. Agrak winu wehlešchanu partija gabja weentop ar wahzu konserwatiwo partiju un ir 1—2 tautas weetneeki no leišcheem. Leišču tur skaita 200,000, bet wini stipri pahrwahžinati. Tomehr to skaitis, kuri lasa leišču laikrakstus, weenumehr peeaug un samehrā ar laišchanu Leetawā ta tur ir milšiga. Tur isdala lihds 12,000 eksemplarus, neeskaitot garigo šchurnalu „Pakajan Paslas“, kuru isdod 13,000 eksemplaros.

Pirms pahreju us leišču ekonomiskeem apstahkeem, minešču kahdus wahrdus par zittauteeschu istureschanos pret wineem.

Poki, kuri dšihwo Polijā, mas pašihst sawu beedreni“. Pēemehrām, daudsi, pat inteligenti nemas neju, ka leišcheem pašcheem sawa waloda; wini domā, ka leišču waloda esot pošu islošne. Kuri to šina, un kaut ari winu progresiwā dafa issakas par Leetawas patstahwibu, tomehr pa laikam nefa nedara pret sawu šchowinistu pahrgalwibam, neuskahda pošu preekšč pret Leetawu. Tomehr ir dafa,

kura newehlas kopejas politikas ar leišcheem, ihpašči pokti, kuri apmetuschees Leetawā. Loti labi par leišcheem domā ukraineeschi.

Ar tā saukteem „baltkreeweem“, ar kureem nesin, kas notiks, naw nekahdas bersešchanās, satiksme kā stary kaimineem. Kreewu tautai ari ir labi nojehgumi par leišcheem. Ir ari daschi draugi mahžitu wihru starpā. Krona eeredni ir pahrkreewinataji. Kreewu muišču ihpašcheeki ari no teem pašcheem. Ģenahzeju semneeku mas. Wini mas pamasam peenem leišču kulturu, walodu, tā ka leišči ir weenigee, ar kureem war draudsetees. Kā tas žitabi lai waretu buht? Waj semneekeem war buht kaut kas kopejs ar eeredni (tšchinowneeku), muišču ihpašcheekeem. Žitados gadijumos eenahzeji garlairojas, grib aisposteš pat waj us Sibiriju, bet waldbi winus aistur. Wina publas tos tomehr us pastahwibu nometināt. Wahzeeschu pilšehtās mas un tee pahrleišchojas, kā senal pahrpokojas.

Šchihdi Polijā pahrpokojas, Leetawā pahrkreewojas. Masa dafa, wairak inteligentee, šimpatišē ar leišču kustibu, kā isnehmums daschi nem dalibu leišču dšihwē, bet wispahreji (bodneeki) greiši noskatas us leišcheem aij ekonomiskas konkurenzes no winu puses.

Sawstarpeja satiksme leišcheem ar latweescheem pee weenkahrtščas tautas — laba, neraugotees us šinamu neustizibu no leišču puses pret latweescheem, kā us žittizibneekeem. Protams, pehž uskata winus pašihst ari inteligentee tikai tee, kas dšihwo gar Kursemi un latweeschu semē. Preekšč apšinigee leišči isturas draudšigi un labwehligi. Leišču starpā apmetuschees latweeschi pirmā paaudšē pahrleišchojas un kahda dafa peenem katofu tijibu.

Isnehmumi no ta (ne religiskā šinā) nowehrojami tikai weetās ap Šchagari — Dkmtaneem un pa dafai Baltijas pilšehtās, pee kam leišči ismahzas drihsat latweeschu walodu, nekā latweeschi leitiski. Latweeschu eespaids us leišcheem apgehrba un atženta šinā nowehrojams gar wišu Kursemes robeschu.

Ģewehrojot sewišchi semkopibas kulturu, te latweeschu kultura augstaka par leišču. Suwalkas gubernā, sewišchi 4 seemetu aprinkos, leišču kultura naw semaka par latweeschu, bet Prusijas Leetawā — augstaka par latweeschu. Gar Kursemes robescham leišči atrodas widus palahpē stary Suwalkas, no weenas puses, un Wiknas un leelas dafas Kaunas leišcheem, no otras puses. Gar Kursemi werstes 25 platumā, bet joslā Moscheiki-Plungjani werstes 90 un gandrihs wišā Suwalkas gubernā un wišā pruschu Leetawā leišči dšihwo kolonijam pa weenai dšimtei, bet žitos apwidos neleelās sahdščās ar 5—10 sehtam. Lašt prot no 40 lihds 75 proz. (Prusijā 100%), puse no teem prot ari rakšit. Lašt leišči Kaunas un Wiknas gubernās eemahzas it ihpašči mahjās, tapehž ka waldbas tautas un bānijas skolas lihds 1905. gadam leišči boikoteja. Tikai Suwalkas gubernā gimnastijās, skolotaju seminarā un tautskolās mahžija ari leišču walodu. Tahda pate mahžiba eewesta no 1905. gada ari Kaunas un Wiknas gubernās, kaut gan ne wišās skolās. Bes tam no ta laika organisejas priwatskolas no leišču isglihtibas be-

dribas. Šahdas beedribas ir „Saulē“ (klerikāla) preekšč Kaunas gubernas, „Šviesa“ (progresīva) un „Ziburys“ (kler.) preekšč Suvalku gub. un „Ausra“ (progr.) preekšč Vitnas un Kaunas gub.

Leišču isglībtības beedriba „Saulē“ dibinata 1907. g. Winai ir 4250 beedri; beedriba ustur 44 skolas ar 2500 skolneekēm, 28 bibliotēkas, trišgādejuš kursūs ar 4 klasu gimnāzijas programu (tautskolotāju, apteekaru, farmakneku), seminaru preekšč tautskolotājiem un sagatavosčanai uš augstakeem kurseem un, beidsot, grahmatweščanas gada kursūs. Gada budščets 27.000 rbf. — Otrā beedriba „Ziburys“ fastahw no 54 nodatam ar 556 beedreem; wina ustur 9 skolas: 1 feewešču progimnāziju Mariampolē, 16 bibliotēkas ar 20.000 šehjumeem, kurūs lasa 10.000 lasttaju. Budščets katru gadu zaurmehrā 5500 rbf. Teek projekteta wihrešču progimnāzija Seinā. — Progrewās beedribas „Ausra“ un „Šviesa“ nepastahweja ilgi; winas no waldības tifa aisleegtas. Katrai bija apmehram 20 nodalas, wairaf lasttawas un „Šviesa“ i pat isdewās nodibinat wairaf skolas.

Skolas teek ušturetas ari no dasčam leišču palihdšības un žitām beedribam, par peemehru Witnā (diwklāstiga), Leepajā, Rīgā, Maskawā un Peterburgā. Bes tam Kaunā un Šchaufos skolas teek ušturetas ari no

strahdneeku „Swehtā Joffa“ (klerik.) beedribas. Rīgas isglībtības beedriba „Zwaigsde“, kura ustur 5 skolas ar 8 skolotājiem un 419 skolneekēm, pastahw no 650 beedreem. Grafs Wladimirs Subows sawās muiščās ustur 6 skolas. Ir ari žitu atšewišču peršonu muiščās leišču skolas.

Šeh peeminesču grahmatu isdeweju beedribas. Wiscewehrojamačā ir Sw. Kasmira klerikaku beedriba. Winai ir 4049 beedri; wina isdeweše apmehram 80 grahmatu. Weenā paščā 1907. gadā isdotas 33 grahmatas un pahrdoti 163.722 ekšemplari. Daudš grahmatu isdeweše un isplatijuse ari otra grahmatu isdeweju beedriba „Šviesa“ (progr.). Treščā tamlihdšiga beedriba — „Leidejas“ wehl naw fastuse strahdat. Ari Amerikā atrodas 2 lihdsigas beedribas. Pee tam gandrihs wišas leišču awišeš un šurnali Leetawā teek isdoti no beedribam.

Newaru šehit nepeeminet ari atturības beedribu „Blaiwybe“, kurai ir apmehram 100 nodaku ar 9288 beedreem; gada budščets apmehram 2000 rbf. Galweno nodaku pahrwalda špezieli preekšč tam peenemts žilweks.

Bes augščā minetām beedribam leišcheem ir wehl dasči studentu pašchisglībtības pulžini pee uniwersitatem un žitām augstskolam, to starpā weens atrodas Krakowā (palihdšības), otrs Bernē (informets).

Margers.

Waronu poema. Ušrakstita par atminu Dtilijai L., kura nahža kā pa ehnu un kura aisgahja kā pa ehnu un kuras otrreiz redset lītens wairs gan nenolems. Karla Jakobsona.

Dtilija L.!

Kur Tu ari nebuhtu, kur Tu ari neatraštos, kahdas fahpes Tu neišzeestu, kahds lītens ari Lewis nesagaibitu — atžereš jel dšeesmineeka, kas reis Lew tuwu stahwejis un tad — peenem šchos manus neezigos mehginajumus, kā ardeewas un šweizeenu Lewim un ari kā apbrihnosčanas un zeeniščanas šihmi par to kareiwisko garu, kas Lew til bagatigi peemitis.

14. janwari, 1910. g.

K. Jakobsons.

□ □ □

Weltijums.

Mi, Meta, tawa dwehsele
Man leegi, saldi mahj —
Kā eters suhd man pašaule,
Kā trehšla mani klahj.
Šhis klufās Iapas weru es —
Swehts preekš man kruhtis dšimst —
Gars debesš fferās mani nes
Un ehnās fahpes grimst.
Man peeminellis dšeesmās želts —
Un šweščā tahlumā
Širds mana, kā wiščškihštāis šelts,
Miršš swaigščnu bahlumā.

Waidelote.

Ko stahwi, waidelot,
Pee Swehtrahmawas šchoga —
Kahds tewi gurdums grehts
Waj šapnu smagums šloga?
Waj ilgās tewi mahj
Pehž klufās leišču sehtas — ?
Waj sehero, waidelot,
Pehž buhdas tewi til swehtas?
Taws augums maigi-šlaidš
Ar wahrdeem neisteizams —
Taws luhpu sehraš smaidš
Ar dšeesmu štanam šweizams.
Sedš waidelotes tehps
Lew meešas wilinoschi,
Kad firmāis krihwju krihws
Pats tewi aptampj drošči, —
To debesš seetinsč redš,
Kas stahw pee swaigščnu Ioga,
Kā tewi aptampt twihšt
Pats firmāis krihws pee šchoga.
Winsch tewi ween til mihl
No wišam waidelotem,
Kad stahwi mulšdama,

Rà leepa kalnu grotēm.
 Waj wari atbildet
 Tu swehtā wihra firdi?
 La aptampeenus just
 Zeb titai smagi tirdi?
 Tawš tehls ir šķēlītš un ūstis
 Es dšeesmās wīnu wehrpschu —
 Es tewi, waidelot,
 Geksch balta meera tehrpschu . . .
 Un deewu uguns spraksch,
 Tu wīnās fardse eš —
 Schās uguns swehtumu
 Tu fawā firdi neš.

Margers.

Waj sinat Margeru,
 Kas leischu buhdā dšimis?
 Bee wīnās osols fīrns
 Stahw, dšikās domās grimis . . .
 Stahw, smagi fapnodams
 Par seno wīrsaišzilīti — —
 Un stumst, ka leišchi bij
 No brunineekem wilti.
 Waj sinat Margeru?
 Un Metas tehlu swehtu?
 Un saldo daitumu,
 Rā glesnu neredsetu . . .

* * *

Kad leischus pulzeja
 Pats krihwu krihwis fīrmais,
 Tad jušmīgs klaušjās
 To Margers wīsupirmais.
 Rā azis dširkstija
 Sehns medibās tad jahja,
 Kad wehl, lai fumbro fīst,
 Pīttis zirwi wīzinaja!
 Pret fumbra peeri tad
 Kriht Margerskati zeeti —
 Un Margers fumbra swef
 Ar atmenzirwja peeti.
 Droschs buhdams medineeks
 Dauds swehru galinaja —
 Pa wīfu Leetawu
 Drihs wīnam slawa gahja.
 Drihs to jau pasakās,
 Rā teiksmu tehlu anda —
 Un leischu selteneš
 La slawu dšeesmās pauda.

* * *

Nahk rudais rudenits,
 Ne tā wairs faule fīlda,
 Jau lejas weku tehws
 Ar flapju miglu pīlda.
 Schalz pīrmatnejais meschs,
 Kur Margers wehlu klīhda —

Un kumeksch spraustadams
 Sem jahtneezina fīwhda
 Sweschš, dihwains apgabals,
 Te pehlšchni kumeksch stabja —
 Sīrns sweschneeks Margeram
 Ar roku lehnu mahja.

Ta bija Rahmawa
 Ar fīrmo krihwu krihwi —
 Bet ugunsfardse wer
 Ar flatu sehnam dšihwi.

Un Margers eedegas,
 Rā nesinamā kwehlā —
 Un firdi leesmas juht
 Ir waidelote zehlā.

Bet kluse Rahmawa,
 Kur Behrlonwara bahrgā,
 Kur Pīhkolš nahwi neš,
 Kur Potrimps druwas fargā.

Bet Margers dšichenais
 Kas waidelotes sehro,
 Ar wīnu fatiktees
 Pa naktim zeku mehro.

Wīnu mīhla.

Kad diwas firdis reis
 Rā leesmas fatust wehlās,
 Tad nakts drihs eedegas,
 Rā purpurstraumes kwehlās.

Kad Margers fatikās
 Ar Metu-waideloti,
 Tee abi šajutās
 Rā waras saweenoti.

Tad Meta pahrpīhda,
 Rā seme, fahpju grehta —
 Un azis aīshwera,
 Rā fastinguse juhta.

Kad atkal atwehra,
 Tās mirds tā swaigschnu šaigums —
 Bet kruitis zilajās,
 Rā wītnots roschu maigums.

Bet azis wilina,
 Rā deewu waras lehnums —
 Ap luhpam wīnai wīhts
 Smags waidelotes mehnums.

Tās kuplee mati grimst
 Līhds zekeem selta pīhnē —
 War balši klauštees,
 Rā saldā wījolinē.

Tai seju weegli flar,
 Rā tumšchi, karsti smaidi —
 Šchi waidelote bij,
 Rā leischu semes waidi.

No leischu smaguma
 No leischu dšeesmam wīna



Skats uf Jaltu.

Tik maigi, smagi dvesch,
Rà leepu ataudsina.

* * *

Ta galvu pazehla,
Ta stumjas, sebras pauda —
Un Margers sajuta
Salds nahweklis to glauda.

Leed wehisch ap Rahmawu
Un sneegputeni swilpo —
Pa ledeem lapsas klist,
Pa fehrschneem saki zilpo.

Un leischu warons feets
Ar waideloti zehlo —
Kaut lebus salu knitsch
Teem firdis karsti kwehlo.

Winsch — wanags mahkonos — —
Rà semes sahpe — wina . . .
Winsch — mescha esars rahms — —
Schi — wiknos lihbazina . . .

Kad lebus auti luhst —
Pahr semi seedons raifas, —
Uf fumbreem medibās,
Daschs leischu puika taifas —

Tad seedongaismas pilns
Uf birsi Margers jahja, —
Rà weikla wahlodse
Schurp Meta libinaja.

Tās deenas tahtumā
Kur Margers behdigs waigā
Pee sawas buhdinas,
Rà ehnaì lihdsigs staigā.

Teem meschs un dshwiba,
Un swehtniza, un smaìdi —
Pahr wineem smagi gulst,
Rà leischu semes waìdi.

Un Margers runaja
Par staitās mihlas krihwi,
Bet Meta klusu zeesch
Par Rahmawu un krihwi.

Waj tai kahds noslehpums
Ar fimo krihwi finams —
Raw leischu sehnams tas
Nekahdi isdibinams.

Kad braschais Margers tai
Par krihwi kautko prasa,
Tad domu dihwainu
Uf winas peeres lasa.

Tas laimi saudejis
Kas grib pehz winas pehtit —
Tik malleem mihlu dsert
Un winas kausu swehtit!

Kad Margers Metu redj
Kluhst mirdsoschs mihlas flawā —

Un Meta laimē deg
Pee uguns Swehtrahmawā . . .

* * *

Kas juhru ispehtis,
Kas semei usees malu — ?
Kas sahpes isdsehsis?
Kas usees laimes salu?

Ko Meta beeschi ween
Pret deeweem lausa rokas?
Kalab tai Rahmawa
Zau kluwust kà mokas?

Waj waidelote nes
Pret krihwi naida juhtu?
Zeb deewu swehtniza
Tai apreebujes buhtu?

Waj krihwa glahstu juht
Uf kruhts kà kalna swaru?
Zeb wairs ta neatfihst
Trihs leelo deewu waru?

Reis maja wakarā
Pee birses wina robas,
Kur Margers firgā gaid —
Tee abi projam dobas.

Winsch winai mihlu sneeds,
Rà uguns straumi platu —
Winsch Metu waldfinajs
Ar augumu, ar flatu.

Ardeewu, Rahmawa,
Tee tahkal, tahkal steidsas — !
Zauns laimets eesahzees, —
Teem wezā dshwe beidsas!

Kad pusnachts klusumā
Pee kruhts weens otu flehgs tee —
Ardeewu, krihwi krihws,
Tad semes straumes snehgs tee.

* * *

Dshisch, druhms ir leischu meschs
Pilns tautas dainu — schwiigo;
Tas deenā sahpes pausch,
Bet naktis meeru stihgo.

Un flā klajumā
Kur plawina sib saka,
Kur Margers medineeks
Daudj sapnojs sawā wakā —

Winsch Metas stuhpstus dsert,
Nis gawilem meschs kleedsa —
Schai sehna azu strauts
Wisdsiko laimi sneedsa.

Meschs, pilns ar sapneem, tshukst
Teem dainas leegas, lehnas —
Schee behgti sokoja
Gelsch dsidras swaigschnu rehnas.

Nemanaš peetekas,
 Kā lentas lanfapwihitas —
 Ktuhst behgtu bilslās firds,
 No laimes pahrpilditas.

Mi, upe wismofchā,
 Kā gaišmas pilna smelta —
 Kā tewi lihgojas
 Plaschš wahrpu meščš no selta.

Ar Metu Margers dus
 Gelfch sakas birschu gultas —
 Teem rokas apwijas,
 Kā divas uguns bultas.

Un leegi glauschotees
 Pee meefas, mihlai kwehlot,
 Karstis faldums pahrpluhda
 Ko newar wahrdi tehlot.

Mi stunda gawilet —
 Tu, warenā firds mihla,
 Tu — pusnaktis pašaulē
 Wisfkaistā semes kishla . . .

Mi, skaitats wehl kā tu
 Metas naw telpā rodams —
 Mi, divus atomus
 Tu spofchums saweenodams.

Dfifsch, drums ir leischu meščš,
 Tas deenu, nakti schwihgo —
 Tas deenā fahpes pašaulē
 Bet naktis meeru stihgo.

* * *

Behz mirkka mirklis rit —
 Tuhst faldu mihlu Meta, —
 Un firds tai baigi fit,
 Jo laime ir tik reta!

Schee mirkli Metai bij
 No dabas mahtes dwehsti —
 Schee diwweentufi dšird
 To semes mahtes wehsti:

„Kā wehrtees atveras
 Zums roschu tempki fahrti, —
 „Kā wehrtees atveras
 Zums tumfchee kapa wahrri

„Zums swaigšnes meeru lej
 Ar satgansilu leefmu —
 „Zums koflē birstalas
 Wisfaldo mihlas dšeesmu.

Weens atoms mofu pilns,
 Kā skatu elpu twehra —
 No wekuupes tee
 Tumschuhdens wikaus dšehra.

Tee kruitis fajuta,
 Kā saldi baigu dšiau —
 Un slepen wehroja
 To weenu abeem dšinu:

„Ko degt jums gawilēs
 Deht laimes saldi-smagās?
 Drihs draudofchš krihwa lahsts
 Zums skaito mirkli dragās!

Krihwa lahsts.

Ugunsfardses wehsti pauda, waidelotes Metas nawa —
 Un wairs naw kas godam pilda winas weetu

Swehtrahmawā —

Un jau swehtā deewu leefma deg bes Metas, fardses, goda,
 Tad fajija krihwu krihwis: „Newar palikt tas bes sōda,
 Ja deht leischu sehna mihlas swehto guni atstahjuse —
 Semes mihlai Swehtrahmarwu upuret kā warejuse,
 Tad lai winas meefa degtu mihlas guni katru nakti
 Lihds to nogrimuse saule, isflahj mehnefs swaigšchaw fakti, —
 Semes mihlā lai tee nespehji atspirdsinat karstās meefas,
 Lai tās grusd kā faules kwehlā fagrusd fmiilgas, fagrusd
 zeesas.

Schlihtstibas un beswainibas wairs schai waidelotei nawa,
 Kaut wistuwaf deewu spehteem bij schi Meta

Swehtrahmawā.

Ja ta dšehra Mildas kauwu lihdsās swehtai deewu leefmai,
 Aiswehšās no trijadibas peegreesdamās semes dšeesmai,
 Tad par to lai leelee deewi sōda winas muhšcha gaitu
 Un lai sawām mofu stundam ta wairs pati nesin skaitu —
 Un zaur wifu leischu semi gurdo sawu muhšchu kshstot
 Lai ta sawā weentukbuhdā tā kā puke nowihst wihstot!
 Tahdas pašchas fahpju mofas nesis Margers, kas
 tai blakum,
 Meifdšehšdams karstās kwehles — teem kā deewu
 lahstu šatu!“

* * *

Kā Rahmawas muhšchigee deewi stingst,
 Kā swehtā uguns tur gūno —!
 Kā kautkas teifšmaini dihwains kā murgs,
 Pahw wifu scho pašauli duno!
 Kā waidelotes un burtneeki stahw!
 Un neteiz neweena wahrda!
 Tik krihwa pazeltās rokas stingst
 Un zeenibas pilna tam bahrsta.

Pasaudetā Rahmawa.

Pilns tad skumju, pilns tad fahpju
 Atrod Margers leischu buhdū, —
 Un kā weeglais debefs mahšons
 Nes winšch Metas semes ruhdu

Deewu gunis aismirfufchi
 Apmetās tee buhdā kluft —
 Krihwa swehtniza aif wineem
 Saw ir tahki palitufi.

Leischu sehnam mihlas fapni,
 Tā kā skumju wakars auschās —
 Numadams ar šamta plawu
 Winšch, kā seeds pee semes glauschās.

Kur ween foto, kur ween staigà,
Wifur winu schnauds kà dshlejs —
Sajuh Margers, sajuh baigi,
Laimi krihwa lahsts naw wehlejs.

Tà pehz deenas paeet deena —
Un tà paeet gads pehz gada —
Mihlas flahpju pilns un kwehla
Margers pusnachts schaufmai rada.

Leifchu semè peleks smagums,
Leifchu semes ruhtas, dainas
Wer arweenu wina firði
Nospeedoschas smagas ainas.

Waj pa birsi waj pa druwu
Kad winsch pilns ar fehràm staigà —
Tam arween arweenu scheetas —
Mescha tehwa ajs gluhñ baigà.

Ja no rihta feena pfawà
Atflan iskaptis, sahle schmahjot,
Waj kad launaglalkà firgi
Nosweeds raschu kopà wahjot, —

Margeru tad satàs lejas,
Sakee kalni, birses mota —
Tad tam leifchu semes satums
Sirdi schnauds, kà fwina roka.

Bittahrt faldee mihlas mirkki
Scheetas tam kà meschi kaili —
Un tad Margers sahñ jau meklet
Dseltenbaltu muhscha daili.

* * *

Winsch ar dwehstli feets pee Metas
Nerefsamu littens lenti —
Sawstarpejà zihnà dodas
Winu, abu elementi.

Tà kà diwu sahgu sobi
Weens tee otru zehrt un stalda —
Kas gan isglahbs winus abus
No scha burwju rinka malda?

Waj pee Metas, waj tai tahli
Sirds tam pilna karstà kwehla;
Kruhtis winam Metas sfuhpsti,
Tà kà tschuhstas dselons dshela.

Un pret Metas ugunsazim
Paleef wina azis saltas —
Luhpas, waideloti sfuhpstot,
Winam deg kà leesmas baltas.

(Turpma! beigas.)

Noteefatà.

Spaneeschu rakstmeeka Blasfo Jbànjesa stahstis. Tultojis L.-Nr.

Jau tschetrapdsmit mehneschus Razaels bija pawadijīs masajà, schaurajà kambaritì.

Wina pasauke bija tschetras kailas, baltas seenas, lih-
dsfigas mironu kauleem; winsch sinaja no galwas wifas
plaisas un isbirfuschas weetas beesajà muhri. Saules
weetu winam ispidbija lodsinch augschà pee greesteem, ais-
schogots dsels spreesleem, kuri kà greestin eegreesas silas
debesis plankumà. Un no astonus solus garàs grihdas
winam peedereja kassin waj pus telpas aij schis schin-
doschàs un schwadsofchàs kehdes ar rinki, kuresch ehdas
eekschà wina kahjas stilbà un gandrihs jau bij eeaudsīs
meesà.

Winsch bija noteefats us nahwi. Un pa to laiku,
kamehr Madridè beidsamo reisi flatija zauri us wina prahwu
atteezigos papirus, winsch sche pawadija mehneschu meh-
neschus kà dsihws apraktis; winsch truhdeja kà dsihws
mironis schini almenu sahrkà un nepasina zitas firfnigakas
wehleschanàs kà scho weenu: laut taf drihsal peenahktu
brihdis, kurà winam walgs aisrauktu kaktu un wif weenà
azumirkli buhtu galà.

Weena leeta winu mozija wairat nekà wif zits, proti,
tihriba. Wina sprosta grihdu if deenas isflauzija un is-
bersa, lai mitrumis, eewiltdamees gutamàs lahwinas dehtos,
winam eespeestos kaulos un smadjenès. Ufraugi gar seenam
nezeeta ne putekku kriplischa. Pat dublu pizku zeetum-

neekam nenowehleja. Winsch bija pilnigi noschirts no
dsihwes, glusch weentulis. Ja kambaritì eeweeftos schurkas,
winsch atrastu eepreezinajumu, ar tam dalotees nabadsigajà
maltitè un patreezotees, kà labeem pasinam; ja winsch
khdà kaktà pamanitu firnekkli, tad nodotos ta nowehroschanai
un dihdishchanai . . .

Ne, — schini sahrkà nezeeta neweenu dsihwu radijumu,
atklaitot winu paschu. Weenudeen — zif labi Razaels to
wehl atzerejàs! — augschà pee lodsina, kà nerahntis sehns,
bija parahdijees swirbulis. Widschinadams tas bija leh-
kajis no spreeschta us spreesli, itkà ar to israhdidams
fawu brihneschanos par nabaga dselteno, islahmejuscho
buhti tur lejà, kuresch, dentnus noklahjis nefin kahdam
lupatam un kahjas eetihsstijis sadriksatà segà, drebeja oif
aufstuma wasaras karstatajà laikà. Swirbuli, bes schaubam,
isbeedeja schi noleesufe, blahwi-bahlà, papirim lihdsigà seja
un dihwainais apgehrbs, un tas spahrnus nopurinajis
aislaidàs, kà atswabinadamees no pelejuma un wezu kankaru
smakas, kura speedàs ahra pa spreeslu starpu.

Weenigais dsihwes trofknis bija pa pagalmu staiga-
joscho zeetuma beedru fokì un balsu skanas. Schee laudis
wismas redseja few pahy galwu brihwu debesis telpu un
us brihdi neespoja pa dsels steenu starpam eepuhstoschu
gaifu. Kahjas wineem bija swabadas un wineem netruhfa
zilweku, ar kureem ismainit wahrdu. Pat scheit, zeetumà,

nelaime nodalijās kategorijās. Rafaelam newitus bij jadomā par zilweku muhschigo nepeetizibu. Winsch apflauda tos, kuri pastaigajās pa pagalmu, usskatīdams fawu stahwolli par noschehlojamako pasaulē. Ziti zeetumneeki fawufahrt apflauda winus laudis, kuri atradās ahrpus zeetuma muhreem, brihwibā. Un tee, kuri schini laikā staigaja apfahrt pa eelam, kasšin, nebuht nebija meerā ar fawu listeni, gaididami, sapnodami pawisam zitadas leetas. Zildini nu wehl, zilweks, brihwibu! Tahdeem pateesi noderetu zeetums, waschas un gubsteku maltite.

Rafaels atradās dīstakajā nelaimes swengē. Winsch reis bija mehginajis behgt, ismifuma brihdi isdalbidams grihdā zaurumu, — un nu wiau par to ufraudsija deen' un nakti ar fewischku stingribu. Kad winsch kahdreis sahka dseedat, winau apsauza. Winsch few luhkoja pakawet laiku, kufu balst dseebadams luhgschanas, kuras bija mahzijeis no mahtes un no kurām wairs tik atzerejās weenu, otru panehmeenu; bet, luht, winau peespeeda klufet, warbuht aif bailem par to, ka winsch nesahf islites par ahrprahtigu. Winam tik weenu mehr bija jakluse. Winau gribeja usglabat spirgtu, weseļu garigi un meefigi, lai bendei nebuhtu jadarbojas ap dshwu meefas bluki.

Isliites waj buht ahrprahtigam! Ja, winam jau nebija ne masakā wehleschanās saudet prahtu! Tatschu schaurais sprosts, weentuliba un wahjā, nepeeteekofchā bariba winau neschehligi mozija. Winau sahka wahrdsinat murgi. Daschu labu reisi naktis, guledams wirs durwim peestiprinatās lampas gaismā, pee kuras nebija spehjis peerast ne wefela gada laikā, winsch aishwehra azis — un tuhlin winau sahka mozt dihwainā eedoma, ka winam gutot wajataji, tee paschi, kuri tihkoja pehz wina dshiwibas un kuras winsch nepastina, winam isgreesuschki fungi us ahru un nu to bada un rausta aseem piškeem.

Deenu winsch pastahwigi domaja, par fawu pagahnti, tatschu wina domas tā juka un rifa, ka winam beidsot schlita: atmina winam jau tehlojot pawisam zita, swescha zilwela dshiwes stahstu.

Winsch atzerejās fawu pahrnahlschanu dsimtenē pehz pirmās eepaschchanās ar zeetumu, kurā bij eekuwis par pretineekam „jihnā“ sneegto pahrmahzibu — daschām dshām

bruhzem. Slawa par wina warondarbu bij isplatijufes pa wifu apfahrti, un schenki pee pilsehtinas rahtsnama lauka bija sapulzejees leels kauschu puhlis, kuresch winau apswēja skalām gawilem. Pilsehtas braschakā meitscha bij ar meeru tapt par wina seewu, — gan wairaf aif bailem un zeenishanas, nekā aif mihslestibas. Pilsehtas domes lozekki winam glaimoja, peenehma winau par polizijas kahrtibneeku un labpraht peebikstija wina eedsumuscho rupjibu un afumu, no wina fagaiddami leelas leetas nahkamajās wehleschanās. Rafaels nekawets walbija wifā apfahrtne un tureja z i t u s g r i m u f c h o s sem sawas dsels duhres. Tatschu galu galā tas wineem apreebās; nodabujuschki sawā pufe kahdu drofoni, kuresch ari nupat tik bij islaists no zeetuma, wini to nostahdija preti Rafaelam.

Deems = Kungs! — wina profesionalais gods bija breesmās. Winam katrā finā bij japahrmahza schis ne-



Austrijas tronamanteneeks ar gimeni.

leetis, kuresch eedroschinajās winam preti stahtees. Unschki flehguma neishbegamas sekas bija tās, ka Rafaels pretineeku usgluhneja weentukā weetā, nosteepa gar semi ar labi mehrketu lodi un galigi nomaitaja pahris duhtscha duhreeneem, lai tas mitetos kleeht un spahrditees.

Taisnibu sakot: kas tur nu tik fewischks bija?! Bet luht, par scho darbu winsch atkal nokluwa zeetumā, kur fastapa wezus listena beedrus; tahlak nahza prahwa, kurā wif tee, kam fenaf no wina bija bijis bail, winam atreebās par iszeestām bailem, leezinadami pret winau, — breesmigais spreedums un tschetrapdshmit nolahdeti mehneschi schai baltajā sahrkā, pawaditi gaidās us nahwi, kurai bija nahft no Madrides.

Rafaels nebija ne bailigs sakis, ne gkehwlulis. Winsch eedomajās Guana Portela, eedomajās braschā Franziska Estebana, eedomajās wifu to daudsinato drofoni, kuru

darbus tauta apdseebaja baladēs. Wīnsch schais dseefmās weenumehr bija klaušjēes ar fajuhsmibu, pee tam pahreezinats, ka wina fruchtis mahjo deefgan dauds drofmes, lai pats meerigu prahtu fagaiditu pastaro stundinu.

Tomehr nakti wīnsch daschu labu reis uslehta no lahwinas, ka kahdas sļepenas dischenas waras treekts, un wina waschas noflaneja ka gaudigas swanu flanas. Wīnsch brehza pilnā galwā, ka nejhga behrns, un tai paschā laika kaunejās par sawu gļehwumu, walti puhledamees apspeest sawas waimanas. Tas, kuresch brehza tur wina eefscheenē, bija gluschi zits zilweks; wīnsch to nebija pasinis lihds schim brihdim, — un tas drebeja un gaudoja nemitigi, apmeerinadamees ne ahtraf, pirms wīnsch nebij isdsehris peežas, feschās tases swelofchās wihnogu dštras, kuru zeetumā dehwe par kafeju.

No fenatā Rāfaela, kuresch bija peesauzis, zildinajis nahwi ka atswabinataju no mokam, bija atlifuse pahri tītai kaila tšchaula. S a u n a i s Rāfaels, zehlees un at-



Arturs Šopenhauers.

tihstijees schais baltā kapa muhros, baigām schaufmam domaja par to, ka no eeflodsichanas deenas pagahjuschi jau tšchetrpadsmit mehneschi un ka gals wairs nekahdā sīnā newar buht tahku. Schis „otrs“ labprahst buhtu ar meeru zeeft un mozitees wehl tšchetrpadsmit mehneschus — kaut waj wehl kaunakos apstahkšos.

Wīnsch kluwa wifai tramigs, wehrodams, ka breefmigais brihdis tuwojas. Wīnsch to nojauta, redseja no wifa — no sīnlahrigajām sejam, kuras tagad beendeenā parehgojās pee masā durwju lodsina, no zeetuma mahzitaja, kuresch sahka wīnu apzeemot katru wakaru, itkā wina smazigais sprosts buhtu pate labatā weeta, tur patreektees ar otru zilweku un issmehtet zigareti . . . Skaidri redsams, wina leeta stahweja plahni!

Un mahzitaja runas un jautajumi — tee jau nu tihri newitus zeetumneekā modinaja aisdomas. Waj wīnsch esot labs kristigs zilweks? — Kā ne, tehtin. Mahzitajus wīnsch turot augstā zeenā, un par wina dšintu neefot ir neko fazit weltu wahrdū: wif wina tuwineeki dewufchees

zihnā par likumigo karali, tapehž ka wīnu draudses gans wineem to lizis darit. Un lai peerahditu, ka ir pahteešam kristigs zilweks, Rāfaels no krella preekschas iswilla auklā eefsetu noberglitu swehtbilschu buhtschki.

Tad mahzitajs ar wīnu sahka runat par Jesu Kristu, kuresch — teefa gan — bijis Deewa dehls, tatschu atradees gluschi tahdā pat stahwolli ka wīnsch — Rāfaels. Schis falihdsinajums nabaga eeflodsito pilnigi fajuhsminaja. Kas tas par godu! Tatschu neskatotees us wifseem scheem jautajeem wahrdeem, Rāfaels domaja, ka labaki buhtu, ja wina listenis „peepilditos“ tik wehlu, zif jau nu ween eefpehjams.

Peenahza deena, kad breefmigā wehstis wīnu satreeza ka pehrfona spehreens. Prahwas rewifija Madridē bija pahbeigta. Mahwe, ja tā war fazit, atsteidsās ar leelu skubu — pa telegrafu.

Weenam no eeredneem zeetumneekam pawehstot, ka ahrā pee wahrteem stahwot wina seewa ar nesen atpakal peedšimuscho meitu un wehlotees wīnu redset, Rāfaelam wairs neatlita to schaubitees. Ja jau pat seewa atbraufuse no dšimtenes, tad, protams, „tas“ bija tuwu klahst.

Resin kas winam bija eedwefts domas, ka wīnu warbuht apschelotu, un wīnsch nu tihri sļimigu twihku peekehrās schai wifu nelaimigo beidsamajai zeribai. Waj tad ziti noteefatee nebija panahkuschi apscheloschanu? Waj wīnu tāpat newareja apschelot? Wes tam, labajai kundsei Madridē*) tas jau neprafija ne puhles, ne isdewumus, winam dahwinat dšihwibu. Winaī tītai gabalinam papira bija japarastā apakščā saws wahrds.

Un Rāfaels greesās pee wifam ofzialām personam, kuras wīnu apmekleja waj nu aif sīnlahribas, waj sawa deenasta usdewumā, pee adwofateem, mahzitajeem un awifschneekem un wineem jautaja drebedams un luhgdamees, itkā wini spehtu scho glahbt:

„Kā juhs domajat, waj mani apschelotu? . . .“

Otru deenu wīnu bija nodomajuschki aifwest us dšimtenes pilsehtinu, — waschās un stingrā apfardsibā, ka labu wehrst, kuru wed pee kaufchanas. Bende ar saweem „amata rihteem“ tur us wīnu jau gaidija. Zeredama Rāfaelu redset wismas tai azumirklī, kad to iswedis no zeetuma, wina seewa, melnigšneja, drufna seeweete, stundam kawejās zeetuma wahrtu preekschā; un katru reisi, kad winas spilgīkrahšaineē swahrki, wehja kerti, sparigati nokusteja, asa lopu kuhstis smaka pildija gaisu.

Wina bija ka apstulbuse, apsturbuse par to, ka atronas zeetuma preekschā. Winas plati eepļehsto azu skateenā tehlojās wairat isbrihneschanās, nekā sahpes, un tītai pahwerotees behrnā, kuru winas rotas zeeschi speeda pee auglās fruchtis, winas azis pildijās asaram.

Schehligais Deews! Kas tas par kaunu wifai dšimtei! Waj wina to bija warejuse paredset, ka schis zilweks sawu muhscha gaitu beigs schahdā kahrtā! Kaut wismas te schis meitenes nebuhtu pasaulē!

Zeetuma mahzitajs wīnu zentās eepreezinat, winaī spredikodams padoschanos listenim. Wina wehl sawā

*) Karaleenei-pawaldonei (tagadejā karala Alfonso XIII. mahtei).

atraitnes kahtā warot fastaptees ar zilwetu, kuresch winu spēhs darit laimigu. Schee wahrdi winu, tā wareja redset, usmundrinaja un wina pat sahla runat par sawu pirmo lihgwaini, braschu sehnu, kuresch winu bija atstahjis ais bailēm no Razaela un tagad atkal winai mehginaja tuwotees, itkā winam schai buhtu deefin las fatams.

„Ja, prezineeku man jau nu netruhks,“ wina meerigi runaja, weegli smaiddama. „Bet es esmu godiga, kristiga feewa un ja man reis buhs otrs wihrs, tad es wehletos, ka tas buhtu ihsti pehz Deewa prahta.“

Pamanijuse, ka mahzitajs un wahrtu fargi winu usfata eepleshām azim, wina tā atjehdsas, eedomajās azumirka apstahkus un par jaunu sahla skati schnuftet.

Pawafarē peenahza wehsts no Madrides. Noteefatais bija apschelots. Karaleene, kuru Razaels eedomajās sehsham sawā pili tahkajā Madridē krahschnās, mirdsofchās deewnama rotās, bija aiskustinata no telegramam un luhgumeem un zeetumneekam dahwinaja dshiwibu.

Apsehloschanas akts zeetumā fazehla wispahreju traku preeku, itkā waj wiš eeflodstitee buhtu apscheloti un guwufchi brihwibu.

„Preezajees, mana meita,“ mahzitajs pawehstija apschelotā feewai. „Tawu wihru atstahs dshiwu. Tu nebuhst atraitne.“

Saunā feeweete brihdi stahweja klusedama, itkā kau-

damās ar domam, kuras winas kuhtrais prahts tik ahtri nespehja istirfat.

„Labi,“ wina beidsot eebilda meerigu balst. „Bet kad tad winu islaidis no zeetuma?“

„Islaidis?! . . . Ja, tu jau est gluschi bes prahta! . . . Winu nekad neatlaidis brihwu. Winsch wehl war preezatees, ka pamestis pee dshiwibas. Winu nosuhtis us Afriku, un tā ka winsch ir jauns un spehzigis, tad tur wehl war nodshwot sawus diwdesmit gadus.“

Razaela feewa pirmo reisi sahla schnuftet no frds un newaldami, tatschu tās bija ne skumju, bet dusmu un issamifbas asaras.

„Nu, paklauses,“ mahzitajs usbudinadamees runaja, „tā tu tikai modini Deewa-Kunga dusmas! . . . Tawa wihra dshiwiba glahbta, waj tu saproti? Winam wairs nedraud bende un karatawas. Un tu ar to wehl neest meerā?!“

Seewa mitejās raudat. Swelofchs naidis eesibejās winas azis.

„Labi . . . Winu atstahs dshiwu . . . Man preeks par to. Winsch nu glahbts, — bet kas buhs ar mani?“

Un ilgi klusejuse, wina smagi schnuftedama, tā ka wis winas tumshais, strauju dshin un kaisles pilnais, kuhis smaku apdwestais augums raustiņās, peemetinaja:

„Noteefata tagad es, — ne winsch!“

Daschadi raksti.

Lopkopibas attihstischanās. Pehz sarihkoteem peensaimnezibas kurseem un winu dalibneeku skaita waretu domat ka muhsu lopkopiba jau itin brangi attihstijuses. Salihdsinot ar agrakeem laikeem, ta sinams spehruse daschu foli us preekschu, tatschu ne wisur, bet salihdsinot ar ahsemem un ihpafchi ar Daniju, mums jaatsihstas, ka lopkopiba pee mums naw wehl ne eesahfuses. Mehš wehl prahtojam, ka no sawas labibas eeguhst leelatus eenahkumus, to isdewigakā laikā pahrdodami; ar lopbaribas augeem mehš no daudjam puhrweetam apsehjam tikai daschas; us plawu kopschanu mehš tikko sahkam domat, bet par ganibu kopschanu mums naw wehl ne prahtā eenahzis. Wiš muhsu leelakee eenahkumi tagad wehl ir no labibas un rets kahds tikai daku no teem eenem no lopeem un winu raschojumeem. Ari pee daneem tas tā bija gadus 40-50 atpakaļ. Ari dani isweda wiswairaf labibas, lai gan wini jau toreis tureja wairaf lopu, nekā zita kahda semkopibas walsts. Bet tiklihdj wineem isgahjuschā gadsmintena 60. gados nokahrtoja ferwitutus, atzehla kopejas ganibas, wini bija peespeesti lopu baribu audsinat laukos; tos eerihfoja tā, ka daschus gadus tos leetoja labibas audsinaschanai un tad ilgakus gadus no weetas tureja par ganiklu. Lihds ar to sahla wairaf audsinat saknu augus, kuri wiš nahza par labu lopeem. Tagad dani tikufchi til tahlu, ka no saweem laukeem wini

nonem tikpat daudj labibas, zif lopu baribas. Pee tam koprascha — tiklab labibas kā lopbaribas — pazehlufes (salihdsinot ar 1866. gadu) par wairaf nekā pufi. Saprotams, ka ari lopu skaitis pee tam wairojees. It us 1000 eedshwotajeem lopu (us leeloseem apsehkinats): Danijā 1557 gabali, Norwegijā 814, Sweedrijā 941, Kreewijā 1124, Wahzijā 668, Holandijā 566. Medsams, ka Danija te pahrspehi wifas zitas semes, pat isslaweto Holandiju un ari Wahziju.

Lihds ar schahdam pahrmainam Danijas laukfaimnezibā, pahrgrosifjās ari winas tirdsneziba. 1866. gadā wina, tāpat kā mehš wehl tagad, isweda wiswairaf labibas: 60 proz. no wifseem laukfaimnezibas raschojumeem. Bet drihs ween schis famehrs fashklobās. Jau 70 gados labibas iswedums sahļ masinatees, drihs ween pawifam isbeidsas un pagalam apstahjas: dani sahļ eewest labibu no ahsemem. Bet par to jo wairaf peenemas lopkopibas raschojumu isweschana, tagad ta ir 12 reis leelata nekā 60. gados. Lihds 80. gadeem dani wiswairaf isweda dshiwus lopus, bet pehz tam arween jo wairaf peenemas lopkopibas raschojumu iswedums.

Lopkopiba bes tā fauktās spehka baribas newar nemas istikt. Kur nu dani nem scho spehka baribu? Wispirms no saweem laukeem, jo labibu wini wairs neiswed us ahsemem, bet apehdina saweem lopeem, tikai ja ar to

neteef zauri, wini wehl no ahreenes peepehrf klaht. Tas nemas nenosihmē, ta wini labibas audsinatu masaf, nekā agraf, ta jo turpmaf paleef semkopibas galwenā leeta. Labiba tikai faudejufe fawu agrato nosihmi tā tirgus preze, leelafais swars tai tagad peekriht tā lopharibas apgabdatajai. Tahdos apstahkfos danu laufsfaimneefem wairs naw nekahda interese par augstām labibas zenam, wineem ir labafi, kad labibas zenas ir semas, tapehž ta lehta labiba jo wairaf sekme lopkopibu. Ar to ari issfai: drojas danu laufsfaimneeku muitas politika: wini wif ufstahjas par brihtwirdsneeziibu.

Bet tā jau teikts, danu laufsfaimneeki neisteef ar fawu raschoto spehla baribu ween, wini tās wehl dauds eewed no ahsemem, it ihpafchi kljas un eklas rauschus. Ap 1875. gadu dani isweda wehl labibu un miltus par 30 miljoneem kronu, bet 1904. gadā jau eeweda par 63 miljoneem kronu; spehla baribas wini eeweda tikai par 4 miljoneem kronu, bet 1904. gadā jau par 40 miljoneem. Un pee tam semkopibas raschojumu iswedums naw gahjis nebuht masumā, turpreti wehl paleelinajees: 1875. gadā isweda semkopibas raschojumu par 94 miljoneem kronu, bet 1904. gadā par 160 miljoneem kronu. Tā tad lopkopibas usplaulschana nemas nenosihmē ihstās semkopibas panihfchanu, ta pat wehl usset, tikai winas raschojumi wairs neteef iswesti uf ahsemem, turpretim apehdinati pa leelaki dafai lopeem, no fureem danu laufsfaimneeki eenem ne masaf par 70 proz. no wiseem faweem kopeenahfumeem. Dani neween fawu paschu semkopibas raschojumus pahstrahdā lopkopibas raschojumos, bet tahbus wehl uspehrf no ahsemem un pahstrahdā tahdā paschā kahrtā: wini it tā pahrwehrtufchees par fabrikanteem. Tahdejabi wini fawus raschojumus ismanto dauds eenefgafi, kas fawukahrt dara labu eespaidu uf laufkopibu, kura top arween intensiwata un isdewigata.

Ari mums nahftees staigat to paschu zefu, ko dani nostaijajufchi. Lopkopibai peegreesdami leelatu wehribu, mehš pawairofim ari fawu lauku eenefbu. Lopkopibas un laufkopibas attihstichanas eet blakus, newis katra par fewi. Kad mehš tagad sahtram gahdat par lopu labaku kopschanu, tad mums buhs wairaf un labaku mehflu, zaur fureem muhsu druwās fawukahrt nefis bagatigafus augfus, kuzi mums padaris atkal eespehjamu, fawus lopus labafi lopt. Tā tad muhsu pirmais usdewums buhtu, audsinat wairaf faknu augus un seht laukos zitus augus, kuzi ari noder lopu baribai, tā ahbolinu, mistru, wihkus un zitus pahfchaugus, kuzi bes tam wehl muhsu laukeem peegahdā dahrgo slahpelli. Muhsu klimats wispahri koti noderigs lopbaribas un feena audsfinafchanai. Bit naw tahdu weetu, kuras aif leeka mifluma nemas newar par druwam pahrwehrt, bet kuras tomehr ar neleeeem isdewumeem war pataisf par koti labām plawam; tagadejā stahwofli tahdas weetas neko neenes, bet tās war pataisf par bagatigeem eenahfumu atwoteem.

„Leep. Ath.“

Chrlachs: Sata „606“. Sifilidologs profesors Zeifls „Wines Mediziniškā Wehstnefi“ nodrukajis fawus

panahfumus ar lihdselka „606“ isleetoschanu wairaf nekā 100 gadijumos. Panahfumi bijufchi koti labi, kad winsch dewis: wihreescheem 0,5, feewetem 0,45 un behrneem 0,05 lihds 0,03 gr. Pee kahda sfilitika ahrstefchanas Zeifls leetojis „606“ un dshwudrabu reisē, zaur to panahfumi bijufchi wehl labafi. Slimneeks bija tā nowahrdsis, ta rofas wairs nemas newareja leetot; bet pehž 14 deenu ahrstefchanas winsch jau wareja swabadi rafst. Zeifls peewed ari diwi gadijumus, kur isahrstetas azis, kas no sfilifa bija fashimuschas. Pehž Zeifla nowehrojumeem flimiba retos gadijumos atkahrtojas.

Profesora Chrlicha referats par „606“.

Wahzijas ahrtu faeimā Karalautschos prof. Chrlachs 8. septembri tureja preefschlafijumu par lihdselki „606“, kura sfikti aprahstija lihdselka isgudroschanas wehsturi. Passtahtidams par nowehrojumu isnahfumeem, Chrlachs peeweda pahrstefidofschus peemehrus. „606“ isahrstē sfilifu, krihtamo kaiti, treeku, malariju, pee tam wina atweegli: noschā darbiba top manama jau pehž 5 stundam pehž pirmās eeschfirzeschanas. Darbibas ahtrums stahw safarā ar flimibas attihstibas pakahpi. Terziarā sfilifa flimneeka weseliba teef atdota jau 2 lihds 3 nedekās. Atmeefschefjuschee mustuti, pateizotees ehstgribas peeaugfchanai, sahft atlabt jau pehž pirmās eeschfirzinafchanas. Nezediwi ir eespehjami. Sewischi gruhti, pehž Chrlicha domam, isahrstet treeku. Profefors prafa, lai preparats tiftu leetots wismasafkās doses. Winsch aishada uf kahda Saratowas ahresta wehstuli, kura fazits, ta winsch ar diweem eeschfirzinajumeem isahrstejis pusmirufchu sishdamu behrnu. Sawu runu prof. Chrlachs nobeids ar luhgumu, nestrihdeetes, bet strahdat joprojam, jo tikai pehž 20 tuhstofschu nowehrojumeem buhs nosafama preparata wehrtiba. Chrlicha tuwakee palihgi, prof. Uts un Schreibers pamatigi apsfattija ismehginajumus pee zilweeem un lopeem. Tita demonstrats preparats un aprahdits, tā winsch jaleeto. Profeforam Chrlicham sarihkloja leeliskas owazijas.

Spitaliba dseedinama? Dabas pehtneeku kongresā Karalautschos (Rönigsbergā) leelu fenfajiju fazehlis Masfawas ahresta Redrowska referats par spitalibu, pee tam winsch demonstrejis spitalibas tihrkulturu un peerahdijis winas pahrweetoschanas spehju. Kongresa lozefi firsnigi pateifufchees Redrowskam par finatnisko darbu un isteifufchi fawu brihneschanos par to, ta winsch scho swarigo atradumu tif ilgi turejis sfepenibā.

Tahlat fino, ta Peterburgas spitaligo kolonijā mehginats ahrtet spitaligos ar Chrlicha lihdselki „606“. Mehginajumi isdariti pee diweem spitaligeem, pee fureem flimiba jau bija gahjufe tif tahlu, ta tee jau bija sahufufchi saudet redses spehju. Zaur Chrlicha preparata eesprizeschanu wini jau otrā deenā warejufchi labaf isfchirt preefschmetus un sahpuju fajuhta pee gaismas eespaidu usnemfchanas masinajufes. Tahlafus mehginajumus warefchot isdarit tikai pehž eestahdes preefschneeka, profefora Peterfena atgreeschanas, kurfch patlaban atrodotees ahsemēs.

Apfkats.

Sirgi un automobili.

Sebturā jaunā parahdibā zilweki wispirms eerauga labās puses un par kaunajām neleekas nefa sinot. Pafihstami par to ween tik runā, kas Amerikā nogahjis, eekrahjis naudu, bet kas tur badu nomiris, par to neweens ne wahrda nemin. Tāpat tagad preezajamees par automobilismu, kas faistits ar tik leeleem labumeem, ka jau labprahst kaut tik domās istehlojam few nahotni, kur sirgi buhs redjami tikai soologistos dahrsjos un musejās. Un sirgu audsinaschana tatschu tik swariga nosare wifā tautas saimneezibā. Peeprahsjuma masinaschanās pehz sirgeem lauffaimneezibā bes schaubam isdaris leelas pahrgrosibas. Sirgus leeto tikai spehka wajadšibam, teeschu labumu sirgi pat lauffaimneezibai neatnes, un tomehr preeksch teem jafehj ausas, jakopj plawas, jawahk seens, jatura stakli, un pee mums wifs wihreeschu darbs pa seemu teef waj it wifs patehrets us sirgu kopschanu. Ja nu wifur sirga weetā stahsees automobils, tad saprotams, ka wisleelakās pahrgrosibas no tām buhs japahrdšihwo lauffaimneezibai.

Automobilisms wifā fadsihwē isdaris ne masakas pahrgrosibas tā sawā laikā isdarija twaiku maschina ruhpneezibā. Un tomehr mehš neweens newehletumees atpakat tos laikus, kad wehl nebija dselszefu.

Tikai trihs gadus atpakat frantschu nazionalā lauffaimneezibas beedriba mehginaja fewi apmeerinat un eepreezinat ar to, ka ar wiseem automobileem sirgu audsinaschana neejot masumā neween Franzijā, bet ari wifā pasaulē. Norahdija ari us to, ka brauzami sirgi tikuschi pat wehl dahrgaki. Sewischtu apmeerinajumu isplattija Seemek-Amerikas zenss no 1906. gada: tur automobilisms wiswairak attihstijees, bet sirgu audsinaschana neeet masumā, turpreti wehl wairojas.

Bet scho lauffaimneeku optimismu sadragaja beidsamee 3 gadi. Seemek-Amerikā tagad braukā jau 130,000 automobiku karites, 33,000 wesumu automobiti un 150,000 motozikleti un trizikleti (motoru welosipebi), tā tad pawifam kopā wairak par 300,000 mechanisku brauzekku. Tikai 8 gadus atpakat Seemek-Amerikā wareja fastaitit tikko 6000 automobikus.

Anglijā tagad ir darbā 85,000 automobiku karites, 15,000 wesumu automobiti, 9000 automobiku omnibus un 75,000 daschadu zikletu. Londonā automobiku un fuhrmanu skaitis jau ir weenads. Scha gada beigās Londonā buhs wairak automobiku nekā fuhrmanu. Pehz Londonas automobilistu kluba presidenta wahrdeem Londonā pa 10 gadeem, neraugotees ari us pilsehtas paleelinaschanos, zaur automobileem sirgu skaitis no 450,000 pamasinajees us 110,000, t. i. wairak nekā 4 reis! Wahzijā braukā tagad wairak nekā 50,000 automobiku, kamehr 6 gadus atpakat to bija tikai 10,000. Franzijā 9 gadus atpakat bija tikai 3000 automobiku un tagad 45,000.

Un ta lauffaimneeku beedriba, kura 3 gadus atpakat atrada par eespehjamu apmeerinatees, tagad gaudo un waimanā par automobilisma sekmem. Franzijā lihds

1907. gadam sirgu skaitis gabja arween wairumā, bet ta pamasinajās par 9000; un 1908. gadā pat par 70,000. Parise ween sirgu skaitis pa diwi gadeem pamasinajās par 14,000 un kahda omnibusu beedriba sawu sirgu skaitu pamasinaja par 3000. Tāpat ari brauzamu sirgu skaitis gabja masumā pa wifu Franziju.

Waj nu preezatees, waj behdatees par automobilisma ahtro attihstischanos, kura nes few lihds dauds leelu ehrtumu? Pilsehtas kluhs ari tihrakas, kas no leela swara higieniskā finā. Satiksme norisinascees wehl ahtraki nekā lihds schim ar dselszefteem ween, jo kamehr lihds stazijai noktuwa ar sirgeem pagahja dauds laika. Ihpaschi ruhpneezibai buhs dauds labumu no automobileem. Us wesumu automobila war sakraut waj weselu wagona lahdiņu un noweschana isnabt lehtaka nekā ar sirgeem.

Bet tā nu ir ar lauffaimneekem, waj teem pateescham ir kahds eemesls waimanat par automobilisma attihstischanos? It nebuht ne, teem buhtu pat wehl leelaks eemesls preezatees par automobileem. Sirgu audsinaschana ir wisgruhtakais arods no lopkopibas, kas beigu beigās nemaj neatmaksajas. Kumeksch ir weens no wiswahrigakeem kustoneem un ja tas kaut tā apflahdejas, tad wif audsinataja puhliņi ir pilnigi wehja, jo apflahdets kumeksch wairs nefur naw leetojams, kamehr zitus lopus war isleetot waj gatā.

Sirgus lauffaimneeziba leeto tikai darba spehkam, bet schis darbs isnahk breesmigi dahrgs. Lai tik apdomajam, zil plaschus semes gabalus newajaga ismantot preeksch sirgu ustureschanas: druwas, plawas, ganibas! Kur tagad audsina baribu sirgeem, tur warēs audsinat baribu ziteem lopeem: gowim, zuhkam, aitam, mahjputneem, no kureem nahk zilwekam pahrtika, kamehr no sirgeem tikai darba spehks. Naw jaajmirsi, ka wifa pasauļe wehl nerašcho deesgan preeksch wifu zilweku ustura. Ko tagad apchd sirgi, tas automobilismam pee waldivas teekt nahks par labu teeschi zilweku pahrtikai. Neteiksim, ka sirgus neturot pahrtika kluhs lehtaka, bet gan, ka warēs semes wirsū dsihwot wairak zilweku, jo seme spehs raschot wairak pahrtikas nekā lihds schim. Walrusiani un neomaltusiani baidas, ka zilweku saradisees tik dauds, ka wiseem wairs nebuhs ko ehst. Tās ir bailes, kahdas war usmahktees nerwoseem kautineem, kwei ar fadsihwes apstahkceem eepasinaschees tikai no tahleenes. Ja Eiropa ween apstrahdatu wifu semi, kas tai scham noluhkam wehl deriga, tad wina drofchi ween waretu usturet wehl otrreis tik dauds zilweku nekā tagad ar wiseem sirgeem. Sirgu skaita masinaschanās nosihmē zilwezes pahrtikas pawairoschanu.

Bes tam automobiti paschai lauffaimneezibai war atnesi tagad wehl nemaj nepahredsamu labumu. Jau tagad isgubroti motori, ar kureem war pa deenu usart un apseht 30 puhrweetas, pee kam wajadšigi tikai 3 zilweki.

Bes tam ar scho paschu motoru war west wesumus un wimu leetot tā dsineju spehku pee daschadām maschinām. Ar weenu tahdu motoru un 3 zilwekem tā tad teoretiski

buhstu eespehjamš apstrahdat muišchu, kur tagad jatura 40 darba firgi. Un motora ustureschana drošchi ween nemakšas tik daudš, tā 20 firgu ustureschana wišu zauru gadu.

Ja tad nu fantāzijai ļaujamees wehl tablakā nahlotnē nowifinatees, tad eerangam automobilus kustamees tikai pa laulfaimneeka druwam: ahrpus tām naw wairš ari semes žeku. Satifime noteel pa gairu ar dirischabteem un aeroplaneem. Wišs tas plaschums, ko tagad aismem semes un dselsžeki, teel no automobiteem apstrahdats: tur aug pahrtika teem, kurus maltufiani eepreeksch jau nogalina. Motors wilks is semes pahrtiku, dirischabti un eroplani to iswadās uš wišam pusem, žilwekam wairš newajadsēs zaur kalneem tunekus urbt; kur eespehjamš, kalni buhs pahrewehrti par terasem, semes wirfus buhs peemehrots žilweku wajadsibam.

„Leep. Utb.“

Muita uš laulfaimneezibas mašchinam.

Profesors Dserowš „Birsch. Wed.“ plaschakā rakstā ap-
luhko apstahklus laulfaimneezibas mašchinu ruhpnēezibā. Patlaban esot eekustinatš jautajums, paaugstinat muitu uš eewedamām laulfaimneezibas mašchinam. Profesors Dserowš issakas pret schahdu nodomu, jo ta isweschana nahks laulfaimneekem par fliktu, kamehr laulfaimneezibas mašchinu ruhpnēeki Kreewijā buhs nodrošchinati pret ahrsemju konkurenzi un nebuht neruhpesees, lai attihstītu šawu techniku un peemehrotos laulfaimneeku wajadsibam. Kreewijā arweenu wairak šahf peeprahfīt laulfaimneezibas mašchinas, bet tā kā kreewu fabrikanti ar šaweem raschojumeem neapmeerina jaunlaku prašbas, tad mašchinas leelā mehrā eewed no ahrsemem. Tas kreewu ruhpnēekem naw pa prahtam, un wini šahf runat, ka wajaga ušlīt eewedamām mašchinam poščhinas, jo žitadi newarot attihstītees tehwijas ruhpnēeziba. Prof. Dserowš nu aisrahda, ka laulfaimneezibas mašchinu pagatawofčanai wajadsigs tšchuguns un kokmaterials. Abu šcho leetu Kreewijā ir papilnam, bet muhsu pašchu neattihstība wainiga pee tam, ka buhdami tik labwehligos apstahklos, nespehjam pašchi apmeerinat šawu laulfaimneeku wajadsibas. Ja poščhinas uš laulfaimneezibas mašchinam paaugstinās, tas daris kaitīgu eespaidu uš laulfaimneezibas selschānu, semkopjeem nahktees pīrkt šadahrdšinatās mašchinas, jo ar Kreewijas mašchinam ween tagadejās prašbas nebuhs apmeerinamas. „L. Utb.“

Par Baltijas faimneezību,

šalihdšnot to ar kaiminu gubernu laulfaimneezibas stahwolli, atrodam statistiškās šinas šahdā waldbibas eeredna Krukowa preekschlāšjumā, kas noturets šcha gada šahkumā Peterburgas laulfaimneeku beedribas šapulžē, pehž tam, kad šchis waldbibas eerednis 1909. gada wafarā žetodams pa Baltiju, bija labi eepafinees ar šchejeenes apstahkteem. Krukowš pehž „L.“ referata starp žitu isteizees šchahdi: Kreewijas trihs seemel-wakara gubernas: Widseme, Kurseme un Žgaunija jau sen greesch wehribu uš fewi no weenas puses ar daudš augstākām lauku rascham un no otras puses ar ļoti attihstītu lopkopību. Nemšm preeksch šalihdšinaschānas Kursemi ar Kaunas gubernu. Winas

atrodas blakam un pehž klimata un žiteem apstahkteem gandrihs lihdsinas. Widsemi šalihdšinaschu ar Witebškas gubernu, kura ari atrodas blakus un ari gandrihs tahdos pašchos apstahklos, un Žgauniju šalihdšinaschu ar Pleškawas gubernu. Pehž 1908. g. šinam mehs redšam, ka Kursemē rudšu rascha bija no 65 lihds 76 pudu no dese-
tinās (uš semneeku semes 65 un muišchu ihpaščneeku 76 pudi), Kaunas gubernā rascha bija wispahreji 48 lihds 60 pudu, tā tad daudš masaka. Widsemē rascha bija 77 pudi uš semneeku semes, bet 88 uš muišchu ihpaščneeku semes, bet Witebškas gubernā 38 pudi uš semneeku semes un 48 pudi uš muišchu ihpaščneeku semes. Žgaunijā bija 78 lihds 90, bet Pleškawas gubernā 52 pudi. To pašchu dabujam, ja šalihdšinam wafarejas raschu un žitus augus. Pehž 1909. gada pahrsfata rudšu rascha Kursemē bija 70 pudu, Kaunas gubernā 53 pudi, Widsemē 72 pudi, Witebškas gubernā 33 pudi, Žgaunijā 79 pudi, bet Pleškawas gubernā 37 pudi. Tahda pat starpiba eewehrota žitos gados. Weenigais isskaidrojums šchām augstām rascham ir augstaka kultura, wairak attihstītee semneeki.

Wehl daudš leelati škaitti isnahf, kad šalihdšinam Baltiju ar kaiminu gubernam lopkopības šinā, tas ir uš gowkopību, firgkopību, žuhfkopību un aittkopību — tšchetras galwenās grupas laulfaimneezibas lopu. Širgu Kursemē uš 1000 eedšihwotajeem ir 210, bet Kaunas gubernā — 186, Widsemē — 110, bet Witebškas gubernā — 137; Žgaunijā — 153, bet Pleškawas gubernā — 171. Gowš-
lopu Kursemē uš 1000 eedšihwotajeem ir 567 gowju, bet Kaunas gubernā — 374, Widsemē — 359, Witebškas gubernā — 273, Žgaunijā — 397, Pleškawas gubernā — 314 gowis. Wehl daudš leelaka starpiba ir, kad šalihdšinam aitas un žuhkas. Kamehr Kursemē isnahf uš 1000 eedšihwotajeem 661 aita un 410 žuhku, Kaunas gubernā tikai 258 aitas un 217 žuhku u. t. t. Wehl bej tam japeešihmē tas apstahklis, ka labuma šina Baltijas lopi stahw daudš augstaku, nekā apšahrtejo gubernu.

Somijas ahrfahrtējās šaeimas wispadewigais šinojums.

Ko Somijas šaeima atbildejuse uš preekschlikumu, dot atšautšmi par ministru padomes eefneegteem likuma projekteem un wehlet Somijas preekschstahwjus walšs domē un padomē, par to jau mums galwenos wilzeenos bija šinots. Bet tagad galwas pilšehtas laikrašti nodrukā pšnigi šaeimas wispadewigo šinojumu. Tas šlan tā:

Wiswarenais un Wisšchehligais Kungs un Keisar, un Leeknas!

Tai Wisaugstakā grahamatā, kurā Žuhšu Keisaristai Majestatei wisšchehligi patīka šafaukt ahrfahrtēju šaeimu uš šcha gada 14. septembrī, minets, ka šaeimas ušde-
wumi ir:

1) isstrahdat šihkus noteikuwus par to, šahdā šahrtibā eewehلامي walšs padomes un walšs domes šastahwā deputati no Somijas Leeknasistes un isdarit pašchu šcho deputatu wehleschānos;

2) pašnot savu atsaufmi par diweem likuma projekteem, no kureem pirmāis runā par pahrejo kreemu pawalstneeku teešibās peelihsfnafchanu Somijas pilsoņeem, bet otrs — par naudas maksajumu isdarifchanu no Somijas krona walsts rentejai somu pilsonu nokalpojams perfonigās kara klaušibas weetā.

Scheem usdewumeem par pamatu Wisaugstakā faeimas eesaulumā teel ušrahbits walsts padomes un domes peenemtais un 17. (30.) junijā 1910. gadā Wisaugstaki apstiprinatais likums par kahrtibu, labdā isdodami likumi un noteikumi, kam wispahreja walsts nosihme. Tā ka Wisaugstakais preeschlikums par augščā mineto wehleschanu noteikumumu isstrahdāchanu faeimai naw dots un tā ka augšminetā Keisarištes likuma teikts, ka Somijas faeimai jaapstiprina minetā kahrtiba, tad ar to nodomats, ka faeimai uš paščas inziatiwi šchee noteikumi jaisstrahdā un pehž tam jaisdara wehleschanas. Kas atteezas uš žitām leetam, kas minetas Wisaugstakā eesauluma grahmatā, tad Keisariškā senata fainneeziskā departamenta wizepresidents peesuhitiija talmanim lihds ar rakstu no 16. datuma somu un swedru walodās drufatus tulkojumus no likumu projekteem, kuras Keisarištes ministru padome isstrahdajuse un par kureem faeimai ušdots isteikt sawas domas.

Tahdā kahrtā, ispidoti faeimai usliktos usdewumus, wajadseja eewehrot, ka 17. (30.) junijā 1910. g. isdotam likumam naw likuma spehta Somijā. Schee noteikumi, kuru galwenee punkti wehrsti uš Somijā waldoschās likumdoschanas kahrtibas un senenās somu tautai peederigās nodokļu noteikšanas teešibas isnihzināchanu, buhtu pahrgrosijuschi Somijas pamata likumus wiseewehrojamatā mehrā. Bet šchee noteikumi naw raduschees tāni kahrtibā, kura noteikta semeš pamata likumos.

Pehž 1772. g. waldibas formas un 1906. g. faeimas uštawa Keisars un Leelknas isdod Somijas likumus ar semeš tautas preekschstahwibas peekrišchanu. Wes tam Monarcham dota teešiba, administratiwā kahrtibā, t. i. bes faeimas lihdsdarbibas, sinamos gadījumos isdot noteikumus, nepahrkabhjot pašahwoscho likumu robešas.

Tahdā kahrtā konstituzijas likumu pahrgrosišana war notikt ar somu faeimas peekrišchanu, tāni kahrtibā, kura šikti aprahdita faeimas uštawā.

Pretim šchim noteikumam, 17. (30.) junija likums radās tikai kreemu likumu doschanas kahrtibā, Keisarištes likumu doschanas eestahdem lihdsi darbojotees. Šchim likumam, tāpat kā wiseem rihtojumeem, kas uš to dibinati, tadeht naw obligatoriska spehta ne preeksch Somijas pilsoņeem, neds eestahdem, neds winas faeimas. Tos newar Somijā peemehrot.

No tam jasehds, ka Somijas faeima newar, nepahrkabhjot pamata likumus, stahtees pee usdewumu ispidišchanas, kuri faeimas eesaulumā mineti. Wes tam likumu projekti, kuri peesuhitiiti deht isdalifchanas deputateem, neispilda prašjumus, kuras pamata likumi noteiz preeksch likumigās inziatiwas

Pehž faeimas uštawa likumu projekti teel doti tautas preekschstahwjeem Wisaugstaki, Kunga un Keisara un Leelknasa preekschlikumu weidā, un pehž waldibas formas 21 teem jabuht lihdsi parastiteem no Somijas ministru — walsts sekretara. Keisarištes ministru padome newar eesneegt Somijas tautas preekschstahwibai likumu projektus.

Wiš wiseem scheem eemešleem faeimas talmans atrada par neespehjamu, faeimas eesaulumā minetās leetas nodot wina apspreešchanai. Saeima weenbalšigi atfina talmana rihzibu par pareisu, jo ta sakriht ar faeimas preekschrafsteem, un war juhsu Keisariškai Majestatei Wišpadewigi pašnot, ka ais augščā peewesteem eemešleem faeimai bija nemta eespehja stahtees pee leetu apspree-

šchanas, kuras bija minetas Wišschehlīgā grahmatā par faeimas eesaulumu.

Parastijuschi faeimas talmans un abi wizetalmani.
„J. D. L.“

2000 werstes pa gaisu.

Palkawneeks S. J. Ddingewš un meteorologs W. W. Kusnezowš 15. septembrī atgreesufchees pa dšelszjeku Peterburgā. Par sawu zekojumu gaisa kugi no Peterburgas lihdsi Afowas jahrai Ddingewš „R. Sl.“ lihdsistrahdneekam stahstijis fefofchu:

11. septembrī, pulksten 6 un 20 minūtēs mehs pazehlamees gaisā. Pehž Kusnezowa nowehrojumeem gaisa kugiš safneedsa 2000 metrus leesu augstumu. Wehjšch muhs nesa uš deenwideem un pazehla wehl par 1000 metreem augstak. Saktumā mehs lidojām deesgan lehni un wehjšch muhs šwaidija uš wišam pusem. Gaismai austot nahtofchā deenā mehs tapehž atradamees tikai ap Nikolaja dšelszjeka „Tofno“ staziju. Tad mehs pahrlaidamees pahr Waldaja pilšehtu un 12. septembrī ap 4 pehž: pusdeenas lidojām pahr Borodinas kaujas lauku pee Maskawas. Sche gaisa kugi sagrahba wehtra. Kad wehtra aprimās, wehjšch muhs dšina uš deenwideem, uš Melnās juhras puš. Weenas deenas laikā mehs redsejām Kalugu, Orlu, pahrlaidamees pahr Otu, pazehlamees pahr Kurfku un Harlowu. Pilšehtas apafschā mehs warejām isšchirt deesgan skaidri. Pehdeji mehs safneedsām Selaterinoflawu. Te usnahža stipra wehtra un ar pašakainu aštrumu gaisa kugiš dewās uš deenwidus wakareem. Tahtumā bija redsama Afowas juhra. Wehjšch negrosijās un mehs drihs lidotu pahr juhu. Tas bija pahrak riskanti, jo gaisa kugiš wairs ilgi newareja turetees gaisā. Mehs nolehām laistees semē. Molaiščanās bija grehta, jo wehtra nemitejās. Kad bijām safneegufchi jau semi, gaisa kugiš wehl laidās un kurwis labdās 150 ašis willās pa semi. Pehdeji, 13. sept. rihdā, ihfi pirms pulksten 1/2 11, gaisa kugiš apstahjās pee Afowas juhras krašteem, Taganrogas aprinki. Weetejee eedšihwotaji muhs šanehma neustizigi. Seeweetes un behrni wiš aišbehga. Wišreeshi gan palihdseja sawest kahrtibā gaisa kugi, bet kategoriski atteizās nogahdat muhs uš turwato staziju. No nepatihtamā stahwotka muhs isglahba maskreemu semneeks, kurech nejaufchi brauza garam. Wišch ar sawu pajuhgu nogahdaja muhsu gaisa kugi uš staziju. Zapešhime wehl, ka gaisa kugiš, lai gan nolaiščanās bija neisdewiga, palizis pilnigi wefels. Pehž Kusnezowa atšimejumeem mehs bijām pazehluschees 5000 metrus gaisā un nolidojuschi pawišam ap 2000 werstes. Pa zekojuma laiku sajūtām ālta apgehrba truhkumu, jo gaisā bija ap 28° auksts pehž Zelsija. Ari ar ušturas lihdsjeekem gahja deesgan wahji, jo bijām panehmufchi lihdsi tikai dasčas šweestmaises un diwas pudeles šarkana wihna. Muhsu lidojums turpinajās ap 40 stundu.

Otrs zekotajs, Kusnezowš, wehl pašahsta, ka pa lidojuma laiku gaisa augstumos isdewees nowehrot daudš interefantas parahdibas, kā preteju warawihšfni, gaisa kuga atspogufofchanos padebeschos . . .
„J. D. L.“

Gaisa kugneezibas kurfši.

Tirdsneezibas ministrija eesneegufe ministru padomei preekschlikumu, nodibinat pee Peterburgas politehniskā instituta gaisa kugneezibas kurfšus. Waldibai, šaktot ar 1911. gadu, buhtu jadod katru gadu 12,000 rbl. kurfšu ušturfchanai.

No Luštes muiščas agronomš P. Lejina kungs raksta „Semkopi“: Sawas Lauksaimneezibas školās wajadšbam Latweešchu Lauksaimneeku Ekonomiskā Sabedriba,

tā finams, ſcho pawafari peenehma uf nomu krona Luſtes muifchu, winas agrakam nomneekam atſakotees. Muifchas pahrwaldifchānu un eekahrtofchānu uſtijeja man. Lai nenofawetu pawafara darbus, ſabeedriba uſnehma jau Luſti marta widū. Muifchas inventars bija tif nepilnigs, ſewiſchki ſirgu ſpehls tif wahifch, kahds peelaiſchams tikai lihdfſchinejā tā ſauzamā baſtarda ſaimneeziā, t. i. ſaimneeziā galwenais uſdewums pehdejā laikā bijis baſtarda aħbolina ſehflu audſeſchana. Ekonomiſtā Sabeedriba jau februara beigās bija atwedufe no Kreewijas leelatus ſirguš, no kureem wajadſigu ſkaitu peeſchkihra Luſtes ſaimneeziā. Luſtes muifcha aptwer ap 650 puhuweetas aramas ſemes, daſchas puhuweetas mahjas pſawas un 90 puhuweetas taħtas pſawas — werſtes 15 no muifchas. Arama ſeme, ar maſ iſnehmumeem, ir ſtiprs mahls, kura ſaſtrahdaſchana grubta un wiſai „janopafe“. Lopkopiba lihdf ſchim Luſte maſ eewehrota un ari ſemes apſtrahdaſchānai maſ wehribas peegreests. Mehflu truhkuma deht ſeme ſatur loti maſ truhda, zaur ko ſtiprā mahla ſaunās ihpaſchibas pahdas wehl ſpilgtati: ſeme ſauſā laikā nolafst tā klons, un ſlahpiā lihþ tā kite. Bateizotees labwehligam pawafarim, ſemes apſtrahdaſchana, kaut ari kahdu nedeku no kaweta, iſdewās labi. Iſnemot kahdas 80 puhuweetas, wiſu zitu apſehjam ar rindmaſchinam, zaur ko tad ari ſehjumi loti kahrtigi iſdihga pat ſauſakās weetās. Intereſanti bija redſet, ka glufchi weenados apſtaħtkos ar rindu ſehjmaſchinu 2 deenu wehlat ſehiti meeſchi uſnahza agraf par turpat ar iſſklaidu ſehjmaſchinu ſehiteem. Wiſſ, kaſ abus ſehjumus redſeja un neſinaja leetas iħto ſafaru, domaja, ka rindu ſehja ir wezaka waj wiſmaſ zitabi mehſlota. Sehſchānu eefahlam 6. aprili un beidsam 9. majā, pee kam ſehjas laikā eekrita leeldeenas un Surgi. No ſahkuma rahdijās, ka pirmee ſehjumi buhs labati, tā zittahrt ſehit paraſts, bet majā uſnahza 3 nedekas ſauſums ar karſtu ſauli un ſtipreem ſauſeem ſeemeta un rihta wehjeem, kaſ ſemi pagalam iſſchahweja, zaur ko pirmee ſehjumi atgahja leelā mehřa atpataf. Junija ſahkumā uſnahkuſchais leetus gan ſtipri uſlaboja pehdejos ſehjumus, bet pirmeeem wairs maſ ko wareja lihdfet. Tad nu kahdas 2 nedekas paſtahwigi lija, kaſ nekahwa ſeenu waħt. Rudſi ſtipri dſelteni un waſarajs gandrihs wiſſ jau uſplauzis, pee kam 2 pehdeji ſehtee lauki ſtahw ſchimbrihſcham loti ſkaiſti. Pee lopkopibas mums 2 leeli truhkumi: 1) par wiſeem muifchas gahjejeem kopā jatur kahdas 150 aitas un 2) muifchas gowis lihdf ſchim eeadſinatās beſ kahdas iſwehles. Lai eedſihwotos labatos lopos, pirmam paſahkumam atwedam no Weſteenas 6 gowis un 1 bulli no „tā dehweteem“ weetejeem lopeem. Gowis ſapirktaſ Weſteenas Ruſchos, Welferos un Leelupos, tā ari Weetalwas Bitēs un Pawulinos, — 5 ſarlanraibas un 2 ſarlanas ar baltam ſwaigſnittem peerē. Schis pirmais gads winam pagruihts ſewiſchki tadeht, ka mums naw ehnainu ganibu, tā winu wezās mahjās; tatschu winas jau deefgan labi peeron jauneem apſtaħkfeem. Saprotams, ka ari nedſihwais inventars pamatigi japaħrmaina, tāpat pee ehlu iſlaboſchanas un leetderigatas eekahrtofchanas buhs pahwi iſdewumi. — 10. junijā uſſahlam 2 mehneſchu kufus, kuros peedalaſ pa waſaras břihwłaitu Jelgawas 3. klaſes ſkolneeki. Schogad galwenā kahrtā nem plaſchi zauri peenſaimneeziā, peeweenojot ari lopkopibu un lautſaimneeziā, zil taſ 2 mehneſchos eepahjams. Skolneeki ari praktiſki wingrinās botanikā (augu noteiſchana dabā) un peedalaſ pee lauku darbeem. Beſ tam mehſ eſam dewuſchi eepahju papildinatees wairakeem lopu pahrraugeem, kuri jau ſemakaſ peenſaimneeziā un lopkopibas ſkolas beigufchi, bet wehl jaepaſiħtina ar pahrraugu ſewiſchkeem uſdewumeem.

No Jaunā Rigas teatra biroja. Miſpagahjuſchā ſefonā leelu peeſchchānu kurwa Lewa Tolſtoja „Tumſbas wara“, kura leelais raſtneeks ſpilgti atteħlo kreewu ſemneeku garigās tumſbas poſtu. Tagad nu treſchdeen, 22. ſeptembri, pirmo reiſi parahdiſees L. Tolſtoja komedija „Iſgliħttbas augli“, kura rahda, tā ſakot, Kreewijas otu puſt ne maſat ſpilgtā weidā, rahda diſchiltigās muifchneeziā un birokratijas ſmalto, bet tutſcho un ari garigi nabadiſgo dſihwi un ahreji newehrtigo „iſgliħtibu“. Semneeku tumſbas poſtu Tolſtojs rahdija ſatrizinoſchā tragedija, bet ſcho poſtu ar augſtako un waldoſcho aprindu dſihwi wiſch graiſa aſā ſatirifkā komedija, kura muifchneeku muſkigai laika kawefchānai ar ſpiritifimu u. t. t. noſtahditas pretim kreewu ſemneeku ilgās pehž ſemes un maiſes.

Somijas liktenis prinzipā eſot iſſchekirts, tā „Königsberger Hart. Btg.“ no Peterburgas ſino. Domajot droſchi, ka Keiſara Majeſtate peeſchchot Somijas generalgubernatora Seina preeſchlitumam, Somijas landtagu uſwiſeem laiteem flehgt, Somiju ſadalit kreewu prowintſchu rindā un tam dot ſemſtwu ſatwerſmi un aiſſtahwibu kreewu walſts domē.

Maſſawā, 18. ſeptembri. „Ruſt. Web.“ redatzija ſino, ka wina eefneegufe preſes wiſwaldei luhgumu, lai winai atkauj preeſch ſawam wajadſibam iſrakſtit laikraſtus „Berliner Tageblatt“ un „Frankfurter Zeitung“. Preſes wiſwalde uſ to atbildejufe, ka uſ atſewiſchkeem luhgumeem newar atzelt eeſchleetu miniſtra riħojumu. „Ruſt. Web.“ uſ to peeſhmē, ka pat bahrgajos ſenſuras laikos kreewu nopeetnajeem preſes organeem atlahwa ſanemt ahreſemju laikraſtus, no ſenſuras neapgraiſtus un ar melno krafbu neapſmehretus. Bet tagad „brihwibas“ laikos weenkahrfchus eedſihwotajus un redatzijas met pahř weenu kahrti. Bet kreewu preſe nemaſ newar iſtikt beſ tahdeem laikraſteem, tā Berl. Tgbl.“ un Frankf. Btg.“

Warschawā, 11. ſeptembri. Dabutas ſinas par laupifchanas darbeem Sochaſchewſkas un Goſtinſkas aprinkos. Iſchetri ar maujereem brunojuſchees wiħri ſlowas ſahdſchā uſ kauſchu pilna turgus laukuma nogalinaja ſtraſchnitu, uſſprijidſinaja ar dinamitu gminas (pagaiſta) kaſi, nolaupija 108 paſu blankas, aiſbrauza uſ ſlubizas ſahdſchu, peeſawinajās 33 paſes, nogalinaja ſtraſchnitu, grubti eewaiſnoja meſchſargu, tad eeradās ſukifchewas ſahdſchā, uſſpehra gaiſā gminas walbi, iſlaupija no kaſes 378 rubtus, dewās taħlat uſ Dobrſchikowas ſahdſchu, tur uſduħrās uſ ſtraſchniteem un noſlehpās meſchā.

Kaſanā, 17. ſept. Gaiſa kugotajs Waſſchew 11 min. uſliĵoja 600 metru (pahri par puſwerſti) augſtu un laiſmigi nolaidās atkal ſemē.

Aħrſemes.

Wahzijā tagad noteek diħwainas leetas. Ķelu zihnas Berlinē ſtarp ſtreikotajeem un poliſiſteem turpinās jau wairak tā nedeku. Abās puſes daudſ eewainotu. Kahda no Berlines leelakam firmam, Kupſera ogku firma, bija atlaidufe wairak ſtrahdneeku. Iſpaudās baumas, ka atlaiſto ſtrahdneeku weetā firma peenehmufe galizeeſchu ſtrahdneeku. Firma gan iſſkaidrojufe, ka winai taſ nemaſ neeſot wajadſigs, jo paſchu wahzu ſtrahdneeku, kaſ wehl gribot ſtrahdat, eſot pahřpilnam. Kā taſ nu tahdos gabijumos mehđſ buht: aiſrahwās tā darba deweji, tā darba nehmeji. Gala rezultats bija ſihwas eelu zihnas. Iſjehlās leels, plaſchſ ſtrahdneeku ſtreiſs. Streikotaji negribeja peelaift to, ka ziti ſtrahdneeki, kuri negribeja ſtreikot, ſtrahdatu, un tā eefahlās nekahrtibas un eelu zihnas. Kauſchu bars paſtrahdaja ſtarp zitu driħſ ween tahdus darbus, kureem naw neka lopeja ar ſtreikoſchānu darba

jautajuma debē: reformatu basnijai Berlinē teef eedausti logi un isdsehstas eelu laternas, weikalos un dsebreenu pahrdotawās dauša krehslus, logus un galbus. Saprotams, ka polizijai te wjadseja nodibinat kabrtibu un tā iszehlās kautini, kuros eewainoja daudš kauschu un polizistu. Seewas un behrni tika grubsti weenmehr preekschejās rindās, lai polizija nerihkotos drošak ar eerotscheem, schelodama seewas un behrnus. Par eelu nekahrtibam ahrfemes laikraksti pasneedi plaschas sinas. Rahdā no Moabitās eelam naktš widū streikotaji fadausija wisas eelu laternas. Us eelas bija pawisam tumšs; tad tur eeradās polizija, winu apmehtaja ar almeneem, oglem un zitām leetam, pee kam no logeem tika schauts pa reisai ari ar rewolwereem. Nu sabta schaut us logu pušt ari polizija un durwis tika slehtas. Wehlat, ap pulstien 1 nakti, tad zihna bija jau norimuse, nemeerneeki iswilka us celas malku, aplehja ar petroleju un aisdedsinaja. Geradās polizija un ugunsdsehseji, kuros streikotaji trauzeja ar sawu „bombardeschanu“ ari pa ugunsgrēhta nobsehšanas laiku. Wisu wainigo wahrbus mehginaja pehz eespehjas issinat un wini tiks faukti pee atbildibas par noseegumeem, kuri teef soditi ar smagu zeeetuma sodu. Daschi laikraksti nosauz schahdu streikotaju rihzibu jau par rewoluziju. Passtahw ari domas, ka usbrutum polizijai esot aprehkinati jau eepreeksch un ka te darischana ne ar nejauschu gadijumu, bet ar organisetu usstahšanas pret poliziju. Ka zihna bijuse pateesi koti nopeetna preeksch polizijas, to rahda tas, ka polizisti leetojuschi brauninas. No mahjam us wineem sweestas daschās weetas wiršu pudeles, puku un naktš podi, pat kahdā atsewischkā gadijumā, degoscha lampa. — Par Berlinēs eelu tratscheem „Pet. tel. ag.“ sino sefoscho: Pee nemeereem, kuri nahza preekschā 15. (2.) septembrī Berlinēs pilsehtas datā Moabitā, 73 personas eewainotas tik wahrigi, ka winām bijuschi ja isdara apsehjumi. Beezi aiswesti us flimnizu, kura atrodas paschlaik 22 eewainotee. Wišt apzeetinatee, isnemot peezus, tika atlaisti us brihwām kahjam, pehz winu wahrdu peeratsichšanas. „Neutera“ biroja preekschahwis, kuresch noluhkojās no automobila us polizijas saduršmem ar kauschu baru, kopā ar 3 ziteem schurnalisteem, tika eewainots no polizistu sobenu zirteeneem abās rokās, jo polizisti notureja schurnalistus par agitatoreem. — Tagadejee notikumi Berlinē ir itk eepreekschejee wehstneschi tam zihnam, kahdas Wahzija sagaidamas warbuht jau tuwakā nahstotnē. — Kad nesen atpakal daschi frantschi ar lidojamām maschinām pa gaisu eelidoja tahlu Wahzija, tad wahzu prefe sazehla tahdu trofsni, itkā jau buhtu peenahkuse Wahzijai pasardeena un draudeja frantscheem ar leelgabaleem, ja kahds franzusis wehl eedroschinatos pahrlidot pahr wahzu robeschu. Tagad nu kahds wahzu kapteins Engelhardtš pahrlidojis pahr frantschu robeschu un nolaides pee Nanšijas semē. Engelhardtš uslidojis gaisā pee Trieras, pahrlaides pahr Mezu, kuru noturejis par kahdu zitu pilsehtu un tik labu gabalu Franziā atgidees, ka jau wahzu robeschas tam tahlu ais muguras. Frantschi wahzu gaisa brauzeju fanehmuschchi laipni un newis tā tā wahzeeschi frantschu gaisa brauzejus. Nedsams, ka frantschi laipnibas sinā tahlu pahrspehi wahzus. Nunajot par brauschanu jeb lidoschanu pa gaisu, waretu pee tās paschas reises peeminet ari par peruaneescha Geo Schawesa gaisa brauzeenu pahr Alpu kalneem. Schis ir pirmais tahds pahrlidojums pahr Alpu kalneem. Bet peruaneetis, kuresch pahrbrauzā pahr Alpu kalneem, samatsaja scho brauzeenu tomehr dahrgi, jo winsch laisdamees semē Domodossolā, pahrlausis abās kahjas. Pee scha nelaimes gadijuma wainiga pascha gaisa fugotaja neusmaniba: no preekeem winsch aismiršs, ka jo ruhpiגי jausluhtu un jawada aparats pee semē lai-

schandās un sahjis sweizinat kauschu baru, kuresch to ar owazijam sagaidijis. Aparats gahjās lejā un tika apgreests no wehja aplahrt. Gaisa fugotajs atradās sem maschinās, no kureenes to iswilka bej samanas. Kad gaisa fugotaju aishweda us flimnizu, ahrstis konstateja, ka winsch dabujis ari weeglu galwas smadsenu satrizinajumu. Kad winsch atmodes no gihbona, tad pirmee eewainotā wahrdi bijuschi, aishahdijums us katastrofas breesmam. Ari brauzeens pahr Alpeem bijis breesmigs: gaisā bijis stiprs wehisch un gandrihs warejis treekt ar milšigu spehu pret kahdu klinti. No wisām schim breesmam Schawesš isglahbees, bet nelaimē winām usbrukuse brauzeena beigās, kad tas domajis, ka wisas breesmas jau laimigi pahrzeestas. — Kolera, kas tagad tik breesmigi plosas Kreewijā, un kuru jau saht faukt par „kreewu toleru“, eewasata ari jau **Italijā**. No Neapeles sino, ka ari tur jau ilgatu laiku tikuschi nowehroti aisdomigi faslimšanas gadijumi, no kureem daudsi beiguschees ar nahwi. Lihds pascham pehdejām laitam administrazija tomehr meerinajuse eedsihwotajus, isstaidrodama, ka darischana esot ar parasto epidemiju, kura Neapelē atfahrtojotees katru wasaru, pee kam faslimstot ap 1500 zilweku, no kureem nomirstot kahdi 700. Ka schowafar buhtu darischana ar toleru, tas tizis kategoriski noleegts un tikai paschās pehdejās deenās ofzieli konstatets weens faslimšanas gadijums ar scho nepatishkamo Astijas weeschu. Bet tad usreis 24. (11.) septembrī faslimuschas 80 personas, no kurām 50 miruschas; otrā deenā faslimuschas atkal 100 un nomiruschas 70 personas. Kolera nu wairs neesot noleedsama un pilsehtā waldot leeks ustraukums. Tumšchee, fanatistee eedsihwotaji slehpjot faslimšanas gadijumus un nepeelaischot sanitarus pee slimneekem. Kā „R. Sl.“ korespondents sino, tad daudšās weetas atrasti lihki, kuri atstahsti pamestos dsihwolkos. Wišt turigakee eedsihwotaji behgot prom no Neapeles us seemekeem, iswairidamees no dehsfetschijas. Zihna ar epidemiju Neapelē wisu laiku westa nolaidigi un tikai tagad, kad ahrsemju twaitoni leedsotees usnemt Neapeles ostā lahdius un pasascheerus, kad pilsehtai nopeetni sahuse draudet krise, administrazija ustraukuses, jo ari waldiba sahuse peegreesti wehribu tureenes apstahkeem un premjerministrs isfauzis pilsehtas finditu us Romu. Ari paschā Romā un Apulijā turpinas faslimšanas gadijumi ar toleru, pee kam daudsi beidšas ar nahwi. No Wines sino, ka ari Ungarijā diwos zeeetumos atshmeti daschi faslimšanas gadijumi ar Astijas toleru. — Politistee apstahki tuwajos austrumos, leekas, arween waitraf farschghjamees. Krise **Greekijā** wehl naw beigusēs. „Konstituzionalā“ **Turzija** tuwojas trejsabeedribai. Laikrakstā „Post“ Dr. K. Peters eeweetojis rakstu, kura winsch issata sawas domas par pasaules politikas tagadejo stahwolti un kuresch droshi ween, tiks laikrakstos plaschaki pahrrumats. Dibinadamees us sinojumeem par Turzijas-Rumanijas kara konwenzijas noslehgschanu un Turzijas peeweenoschanos pee trejsabeedribas, winsch stary zitu spreesch: Bret schahdeem sinojumeem mums ir jaisturas ar leelato atturibu. Ja wini ir pateesi, tad wisā Eiropas politikā sagaidama leela rewoluzija. Germanu leelwalshtu sabeedriba ar Turziju nosihme Kreewijas tradizionalas politikas beigās tuwejos austrumos, bet lihds ar to ta nosihme ari, ka ir peenahkuschas beigās Anglijas neaiskaramibai no Widus-Eiropas puses. Wahzija, sabeedribā ar Austro-Ungariju un Turziju, war Anglijai peeteikt karu pee Milas un Ganges upem un kert Anglijas leelwalshti wisahpikalā weetā. Jaunegipteeschu un lihds ar to ari nazionalā kustiba Riht-Indijā buhs Wahzijai dabistee beedri. Us to Kreewija tik daudš reis domajuse, bet to ta nelad naw ishweduse galā, to waretu iswesti Donawas sabeedriba un

zaur to isnīhzinat Anglijas wīrstundfību semēs wīrsū." — Nu, līhds tam wehl gan tahtu.

Mujorkā, 1. oktobrī (18. sept.) Nesen apzeetinātais **Julijš Bezošols** atswabināts pret 5000 dolaru saloga. Šo sumu esot ņamētūchi weetejee latweeschu sozjaldemokrati, tā nu ņurais: gan pa 5 dolari un dašchi pat pa 1000 dolaru. Kreewijas waldibai no atswabināšanas deenas slaitot jāpeegahdajot 40 deenu laikā wīf wajadšģee apwainojuma peerahdijumi. Ja tas netiškot isdarīts, tad Bezošolu isfludināšot par galīgi atswabinātu un salogu atmāfāšot atpakaļ.

Mujorkā, 2. oktobrī (19. sept.) Amerikānu eskadre dabuja pawehli buht gatawai uš ašbrauškānu. Tas isškaidrojas aš rūhpem par amerikānu eskadri pee Manilas un par amerikānu kara spēhu uš Filipīnu salam. Saheedrotu Wālsiju waldiba nolehma šahkt buhwet jaunus kara kuģus par 155 milj. dolaru.

Bernē, 2. okt. (19. sept.). Kreewu generāta meitai Tatjanai Leontjēwnai, kura dašchus gadus atpakaļ tika noteefata uš ilgaku zeetuma sodu par to, ka bija šche noščahwuse bankas agentu Milleri, noturedama to par bijušcho Kreewijas eekšleetu ministri Durnowo, pagahjusčā festdeenā sōda laikā beidsees. Uš tehwa luhgumu un ahrsta padomu wina paliks wehl kahdu laiku ahrsteschānās noluhkā šchejeenes nerwu slimmneeku eestahdē.

Konstantinopolē, 30. (17. sept.). No droščas puses šche apgalwo, ka šchodeen leelwefirs paraktījis turku-rumānu militārlihgumu.

Berlinē, 30. (17.) sept. Wāhzu awises raksta, ka pirms ašželofšanas no Wāhžijas, tas pirms oktobra ne-notiškot, Wina Majestate Kreewijas Keisars fatiškotees ar keisarū Wihumu.

— Berlīnes slīmnizās atrasts, ka sifilīsu ar Ehrliča-Ģata līhdsēkli ahrstejot ari noteek slīmības atjaunoschānās un pat wehl ašafās formās, nekā ahrstejot ar dšihwudrabu.

Parīšē, 1. okt. (18. sept.). Uš kreewu waldības peeprašjumu frantschu waldiba dewa šawu atkauju eezelt ahrleetu ministri Šwofsku par sūtni Parīšē. Šwofska weetā nahļ tagadejais ahrleetu ministra beedrs Sasonows.

Londonā, 2. okt. (19. sept.). Šchoriht tika flehgats 700 kokuilnas wehrptuwes. Beš darba palika 150,000 strahdneeku.

Los-Andšelosā (Kalifornijā), 1. okt. (18. sept.). Awises „Times“ nams ispostīts ar sprahdseenu un ugunsgrēhu. Nogalināti 20 zilweki, 20 eewainoti. Pee awises strahdaja personas, kas nepeedereja pee organizārijam. Galwenais redaktors apgalwo, ka rūhpneezības brihwības eenaidneeki usspridšīnājuschi ehku ar dinamitu. Saudejumi ņneedšas uš 500,000 dolaru.

Muhsu bildes.

Latweeschu rakstneeki. Ši nesenās pagahtnes. Ja, tas bija toreis, latweeschu daihrakstneezības pawasārā, tad muhsu rakstneeki waj wīf strahdaja pee „Māhjas Weefa“ un „Māhjas Weefa Mehneschrahta“. Sagenšbā tad is wīnu dwehseles dštumeem isnira weena pehrle pehz otras. Augusts Deglāws tad radija šawu „Jauno pawfauli“ un usubhra šawu „Selteniti“, šcho latweeschu romana pilnigato seedu, Rudolfs Blaumanis šawu „Nahwes ehā“, Poruhs „Wezo muštāntu“ un zītus šawus labatos stahstus, Ašpāšija „Raganu“, Rainis latweeschus apweltija ar klasisko literaturu, Sudrabu Gdšchus teem peeweda „Dulno Dantu“, Andrejs Pumpurs tos wadaja pa Donawas krašteem, kur tas bija šawā jaunībā zihņīees par serbu atswabināschānu, Eduards Weidenbaums ņneedja šawas dštās dšejas u. t. t. Bet usnahza nitna šalna latweeschu

daihrakstneezības pawasārā, rakstneeki isflīhda un tā tā pagura. Weens otras no teem jau Nirwanā. Zeriba uš seedoni issuda, pašchus liktenis noweiza. Tauta, kur ir tagad Tawa dšēja, daihā debefs lihgawa? — Kur tawi rakstneeki? Waj seedonis wehl ilgi buhs wēlti gaidams? Šeb waj Tawi rakstneeki attal tā zittahht drihš lopā šaradisees? — Škats uš Šaltu mums rahda šltsēmju mihligumu. — Austrijas trona manteneeks ar ģimeni, škaišta ģimenes idile idēenibā. — No leelā wāhzu filosofo Artura Šopenhauera nahwes 21. (8.) septembrī pagahja 50 gadi, kahdā gadījumā pašneedšam šchi leelā pefimisma māhžitaja ģihmetni. Artura Šopenhauera galwenais darbs „Die Welt als Wille und Vorstellung“ (Pašale tā griha un preekšstāts) leelo nosīhmi un peewilzību naw šaudejis pat wehl muhsu deenās.

Grahmatu galds.

Redakzijai peešūhtitas šchahdas jaunas grahmatas:

Julija Peteršona **Sašingušās dwehseles.** Štatu luga peežos zehleenos. Rīgā, 1910. g. Generalkomīšijā J. Brigadera grahmatu tirgotawā. Makša 50 kap.

J. Bač. **Seemas šwehtku dšeesmas** bānizām, štolam un māhjam. 3. paplašchīnats isdewums. Šchis dšeesmu krahjums dabujams latweeschu un wāhzu isdewumā. Rīgā, 1909. Jond un Poliewska apgahdibā. Makša eeseetas 25 kap.

Walejas wehštules.

Līhdsītrahdneeku eewehribai. Paštmarķu atbildem mums, lūhšam, nepeešūhtit, jo, ja turesim par wajadšģu wehštulē atbildet, tad atbildesim un pašchi uslīksim paštmarķu, bet ja neatbildesim, tad neatbildesim ari tad, ja buhtu peešūhtita paštmarķa atbildet.

A. B. — Wāstlawā. Honoraru ištāfajām Zuhju brahta lungam.

Redaktors: Dr. philos. P. Šālīts.

Šhpāšchneeks un isdewejs: Dr. phil. Arnolds Plātes.

Šchim šurnala numuram ir peešūhts propsetts par ijmehģinātu un atšīhtu šewiškū spēhžīnāschānās līhdsēkt

„Dr. Šommel'a hematogenu“.

Ch. Jürgensohn,

wihnu leeltirgotawa,

peebahwā

eekšdšemes un ahršemes wihnus,
kā ari konjaku „Royal“,
štipru wihnogu wihnu 50 k.
sefoschās filialēs:

Šuworowā. Dširnawu eelu šuhri,
Delgawas šchofejā Nr. 12,
Ahgenskālnā, Wlešcha eelā Nr. 4a,
Pētschal lunga namā,
Wehweru eelā Nr. 7, Wež-Rīgas šuhri.